

Jaarverantwoording 2016

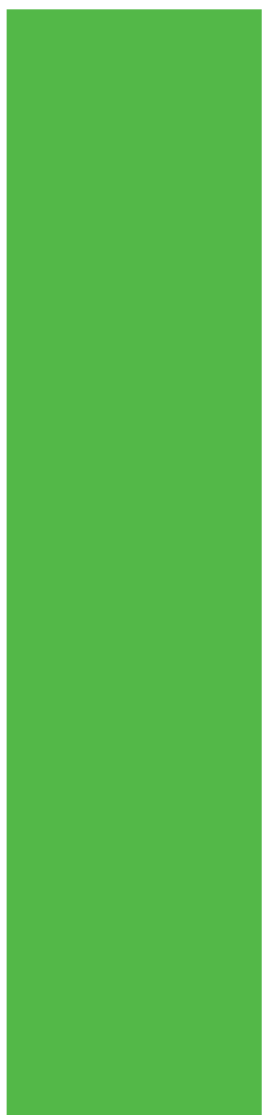

**HOLLAND
FESTIVAL**

Nelken
Tanztheater Wuppertal, Pina Bausch

Jaarverantwoording 2016

Inhoud

Raad van toezicht	05
Bestuursverslag:	
1. Holland Festival 2016	07
2. Context	11
3. Communicatie & Marketing	15
4. Development	17
5. Financiën	20
6. Organisatie	23
7. Terugblik 2013-2016	24
8. Bestuur	27
9. Jaarrekening	28
10. Controleverklaring	58

Bijlagen

- Coproductie/samenwerking
- Totaalprogramma Holland Festival 2016
- Overzicht medewerkers
- Nevenfuncties bestuur, directie, staf
- Donateurs
- Subsidiënten, fondsen, sponsors, instellingen & partners

*The Orchestra of Syrian Musicians
with Damon Albarn and guests*

RAAD VAN TOEZICHT

De raad van toezicht van het Holland Festival bestond in 2016 uit Martijn Sanders (voorzitter), Ben Noteboom (audit), Mavis Carrilho, Joachim Fleury (tot 9 mei 2016), Gert-Jan van den Bergh (per 4 januari 2016), Tom de Swaan (per 8 juli 2016) en Jet de Ranitz (per 21 september 2016).

De raad van toezicht kwam in 2016 vijf keer bijeen: op 28 januari, 21 maart, 23 juni, 21 september en 1 december. Daarbij werd – gedelegeerd door de volledige raad van toezicht – op 21 december door de voorzitter de op 1 december besproken begroting voor 2017 definitief goedgekeurd.

De raad van toezicht vergadert in aanwezigheid van het bestuur. De vergaderingen worden in besloten kring beëindigd, buiten aanwezigheid van directie en notulist. De raad van toezicht heeft op 23 juni het eigen functioneren geëvalueerd. Er is daarbij open en constructief gesproken over de toepassing governance code cultuur, samenstelling en profielen raad van toezicht, het voorzitterschap en over in- en externe verhoudingen.

In alle vergaderingen werd gesproken over (toezicht op) financiën, bedrijfsvoering en (artistiek) beleid. Daarnaast werd in de raad van toezicht aandacht besteed aan:

- Het beleidsplan 2017-2020 en de daarbij horende meerjarenbegroting 2017-2020.
- Het voorzitterschap van de raad van toezicht. Overwegende de uitdagingen waar het festival de komende jaren voor staat is conform het reglement van de raad van toezicht door de voltallige raad bij unaniem besluit Martijn Sanders gevraagd zich beschikbaar te stellen voor een derde termijn. 11 maart 2017 zal de derde en tevens slottermijn van voorzitter Martijn Sanders aanvangen.
- Instemming wijziging statuten conform het reglement van de raad van toezicht.
- De grote coproductie van het Holland Festival met De Nationale Opera en het Koninklijk Conservatorium *Aus Licht* van Karlheinz Stockhausen die voor het Holland Festival 2019 gepland staat.
- Fondsen- en sponsorwerving, waaronder het hoofdbegunstigerschap na 2017.
- Aanwending van de bestemmingsreserve OCW 2013-2016 voor de *Holland Festival Proms 2016*.
- De artistieke plannen van het Holland Festival 2017, waarin het zeventigjarig bestaan wordt gemarkeerd.
- De aanstaande benoeming van Ruth Mackenzie tot artistiek directeur van Théâtre du Châtelet.

Op 23 maart 2017 heeft de raad van toezicht de jaarstukken 2016 besproken. Vastgesteld is dat Stichting Holland Festival erin geslaagd is een Holland Festival te organiseren dat aan de gestelde doelen en verwachtingen voldeed binnen de gestelde financiële kaders. Op grond hiervan en op grond van de door bestuur en directie gepresenteerde informatie en toelichting heeft de raad van toezicht het jaarverslag 2016 goedgekeurd. De jaarrekening is gecontroleerd en goedgekeurd door accountant Kamphuis & Berghuizen. Op grond hiervan verleent de raad van toezicht decharge aan het bestuur voor het gevoerde beleid.

Outdoorcampagne 2016

De raad van toezicht van het Holland Festival ontvangt geen bezoldiging, hanteert de governance code cultuur en heeft vastgesteld dat de salariering van de directie de WNT-norm niet overschrijdt. Een toelichting hierop is opgenomen in de jaarrekening.

De raad van toezicht dankt de directie en medewerkers van het Holland Festival voor hun betrokkenheid, kunde, enthousiasme en grote inzet.

Amsterdam, 23 maart 2017

Martijn Sanders
voorzitter

Ben Noteboom

Gert-Jan van den Bergh

Jet de Ranitz

Mavis Carrilho

Tom de Swaan

Die Stunde da wir nichts voneinander wußten
Peter Handke, Thalia Theater

BESTUURSVERSLAG I. HOLLAND FESTIVAL 2016

Stop Acting Now – extended edition
Wunderbaum

De komst van Xia
Wunderbaum

Het Holland Festival van 2016, de negenenzestigste editie en de tweede onder leiding van Ruth Mackenzie, had een breed en bijzonder actueel programma. Het Estse regie-duo Ene-Liis Semper en Tiit Ojasoo zette met hun bewerking van Handkes *Die Stunde da wir nichts von einander wußten*, een tekstloze voorstelling over Europa anno nu, in dat opzicht meteen de toon. De voorstelling was onderdeel van een focus *Edges of Europe*, over mensen die zich letterlijk of figuurlijk aan de randen van Europa bevinden.

Grote namen als Simon McBurney, Meg Stuart/Damaged Goods, Akram Khan, Louis Andriessen en Harrison Birtwistle presenteerden allen nieuw werk. Klassiekers kwamen voorbij met een eigentijdse draai: Simon Stone bewerkte Woody Allens *Husbands and wives* voor het toneel, Julian Rosefeldt voorzag Haydns *Die Schöpfung*, gedirigeerd door René Jacobs, van een visueel contrapunt en de Oekraïense band DakhaBrakha speelde een live soundtrack bij Dovzjenko's monumentale zwijgende film *Zemlja*. Daarnaast vonden (festival-)introductions plaats, van onder meer Semper en Ojasoo, Joël Pommerat, Tania El Khoury, Tanya Tagaq, DakhaBrakha en Ensemble Perforator. Een aantal makers en gezelschappen kreeg een bijzondere focus met meerdere voorstellingen: theatercollectief Wunderbaum, componiste Olga Neuwirth en het Kronos Quartet.

Bijzondere muzikale samenwerkingen, speciaal geïnitieerd voor deze festivaleditie, waren er onder meer tussen het Koninklijk Concertgebouworkest en de Amerikaanse popartiest Son Lux, het Amsterdams Andalusisch Orkest en het Gnawa Oulad Sidi Ensemble en het Kronos Quartet en het Nederlandse Ragazze Quartet. De *Holland Festival Proms* (een nieuwe naam voor wat in 2015 geïntroduceerd werd als *12 Hour Prom*) trokken opnieuw een mix van bestaand en nieuw publiek naar Het Concertgebouw voor een programma met onder andere het Kronos Quartet, Poul Ruders' *Solar Trilogy* door het Radio Filharmonisch Orkest, Ben Folds met het ensemble yMusic, Africa Express met een Malinese versie van Terry Riley's *In C* en de climax van een jaar 'Red de Fagot' met Merlijn Twaalfhovens *Grand Subphonia*.

Met de gratis lunchconcerten, Opera in het park, Wunderbaums *De komst van Xia* op de kop van het Java-eiland en vele contextactiviteiten drong het festival ook buiten de podia door in de haarvaten van de stad. Bovendien begaf het festival zich met het interactieve online-werk *The Transmigration of Morton F.* van Sjaron Minailo en Anat Spiegel weer op het digitale terrein. Op het Museumplein was gedurende het hele festival weer een publiekelijk toegankelijk kunstwerk te zien, gepresenteerd in samenwerking met Stedelijk Museum Amsterdam. De chromen tafeltennistafels van Rirkrit Tiravanija's *Tomorrow is the Question* werden vanaf dag één onophoudelijk bespeeld, waarmee de kunstenaar slaagde in zijn opzet om kunst toegankelijk te maken en mensen te activeren en te verbinden.

Op initiatief van de Britse popzanger Damon Albarn (Blur, Gorillaz) herenigde het Holland Festival samen met enkele Europese partners de Syrië deels ontvluchte leden van het Syrische Nationale Orkest voor Arabische Muziek onder de naam The Orches-

The Encounter
Complicite / Simon McBurney

tra of Syrian Musicians. Ze traden op in Carré met een keur aan internationale gastartiesten: Paul Weller, Noura Mint Seymali, Bassekou Kouyaté, Bu Kolthoum, Eslam Jawaad, Faia Younan, Malikah, Mounir Troudi, Rachid Taha en natuurlijk Albarn zelf. In het publiek zaten ook circa vierhonderd uitgenodigde asielzoekers uit verschillende COA-locaties.

FOCUS: EDGES OF EUROPE

Al in een vroeg stadium kwam in het artistiek overleg het idee op tafel te zoeken naar voorstellingen die op een of andere manier een reflectie boden op het begrip 'Europa'. Tijdens de eerste helft van 2016 was Nederland voorzitter van de Europese Unie. Naast alle politieke activiteiten in de stad zou een artistiek inhoudelijke reflectie goed passen. Bovendien was de vraag naar de betekenis en relevantie van Europa zeer actueel en is het festival zelf sterk geworteld in de Europese cultuur.

De focus kreeg de naam *Edges of Europe*. Milo Rau schetste in *The Dark Ages* een continent in oorlog, de Egyptische Wael Shawky keek terug op de kruistochten vanuit Arabisch perspectief in *Cabaret Crusades*. Tania El Khoury en Damon Albarn richtten hun blik op de (gevolgen van) de conflicten in Syrië. Ene-Liis Semper en Tiit Ojasoo reflecteerden met *Die Stunde da wir nichts von einander wußten* op de plek van Europa in de wereld. Net als Wunderbaum zagen zij in Azië nieuwe energie en potentie. Ook toonde het festival de film *As en Geld* van dit duo, dat bij wijze van theatrale actie in Estland een (fictieve) politieke beweging oprichtte voor de verkiezingen van 2010.

Het Oekraïense DakhaBrakha verzorgde een live soundtrack bij de legendarische zwijgende film *Zemlja*: een kritische blik op de collectivisatie in de vroege Sovjettijd. God's Entertainment ten slotte bracht een lichtvoetige toets in dit geheel. Op het Leidseplein voor de Stadsschouwburg testten zij bezoekers op hun chauvinistische inslag.

FOCUS: KRONOS QUARTET

Het Holland Festival is Legacy Partner van het project *Fifty for the Future* van het Kronos Quartet, een van 's werelds bekendste en meest grensverleggende strijkkwartetten. Tussen 2015 en 2020 verstrekt het kwartet vijftig compositieopdrachten aan een zeer divers gezelschap van componisten en musici. Het repertoire dat hieruit resulteert, wordt publiekelijk beschikbaar gesteld, zodat strijkkwartetten overal ter wereld het kunnen spelen. In het kader van de samenwerking was het kwartet een week lang artist in residence tijdens het festival. In een concert in het Muziekgebouw aan 't IJ klonken enkele kersverse *Fifty for the Future*-composities, waaronder de wereldpremière van Merlijn Twaalfhovens *Play*. Ook speelde het Kronos Quartet samen met het Nederlandse Ragazze Quartet een nieuw octet van Yannis Kyriakides, voor deze gelegenheid geschreven in opdracht van het Holland Festival.

Tijdens de *Holland Festival Proms* speelde het Kronos Quartet greatest hits uit zijn repertoire, van componisten als Terry Riley, Vladimir Martynov en Clint Mansell. Ook trad als speciale gast de Canadese Inuit-zangeres Tanya Tagaq op. In het Festivalcentrum vond een listening party plaats van primarius David Harrington, waarbij hij een inkijkje in zijn eigen muzikale inspiratiebronnen gaf. De Tolhuistuin was de plaats van handeling voor de *Kronosessies*, waar vier jonge kwartetten een publieke masterclass volgden bij de leden van het Kronos Quartet, gevolgd door een panelgesprek over 'het merk Kronos'.

FOCUS: OLGA NEUWIRTH

De internationaal vooraanstaande, maar in Nederland weinig uitgevoerde componiste Olga Neuwirth was onderwerp van een componistenportret. De Oostenrijkse Neuwirth springt op eclectische wijze om met invloeden uit zeer diverse gebieden als literatuur, popmuziek, architectuur en cartoons, wat onder meer te horen was tijdens een uitvoering van haar *Kloing!*, waarin pianist Marino Formenti in duel ging met een computergestuurde concertvleugel. Fagottist Pascal Gallois speelde, mede in het kader van Red de Fagot (zie verder) Neuwirths imposante solowerk voor fagot *Torsion*. Hoogtepunt in de Neuwirth-focus was de uitvoering van haar recente, avondvullende compositie *Le Encantadas* door Ensemble intercontemporain, onder leiding van Matthias Pintscher in de Gashouder, met de musici in een eilandopstelling rondom het publiek. Tijdens verschillende context-activiteiten werd dieper ingegaan op het werk en het universum van Neuwirth, onder meer tijdens een in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam georganiseerde avond over de kunst van het luisteren.

Holland Festival Proms: Lila
Gnawa Oulad Sidi Ensemble

FOCUS: WUNDERBAUM

In de kunstenplanperiode 2013-2016 richtte acteurscollectief Wunderbaum zich op hun project *The New Forest*, een vierjarige zoektocht naar nieuwe vormen van samenleven. Al in het najaar van 2014 startte het festival met Wunderbaum het gesprek over een passende afsluiting van de vier jaar tijdens de festivaleditie van 2016. Het werd een overzicht in drie muzikale voorstellingen en de afsluitende film *Stop Acting Now*, die in EYE een speciale live component door de acteurs kreeg.

De komst van Xia, de eerste voorstelling van *The New Forest*, had alleen in Rotterdam gespeeld. Omdat de thematiek van de voorstelling prachtig aansloot bij het thema *Edges of Europe* zocht het festival contact met de organisatie van Europe by People, het culturele programma in het kader van het Nederlandse voorzitterschap van Europa. Dankzij de samenwerking kreeg de speelarena van *De komst van Xia* een plek in FabCity op de kop van Java-eiland. Daarnaast bracht dit tijdelijke Holland Festival-huisgezelschap twee (wereld-)premières, beide in coproductie met het festival: *The Future of Sex*, een samenwerking van Wunderbaum met Arnon Grunberg, en *Privacy*, een coproductie van Wunderbaum en De Warme Winkel, met HAU in Berlijn.

RED DE FAGOT

Al tijdens het festival van 2015 lanceerde het Holland Festival samen met een groot aantal partners uit het Nederlandse muziekveld de actie Red de Fagot, bedoeld om vooral kinderen, eventueel via hun ouders en verzorgers, te stimuleren de fagot te gaan bespelen. De fagot behoort immers, samen met onder meer de hoorn en de hobo, tot de instrumenten die met uitsterven bedreigd zijn. Te weinig kinderen kiezen nog voor het instrument, te weinig fagotstudenten melden zich aan bij het

conservatorium en indirect wordt zo ook het symfonieorkest in zijn voortbestaan bedreigd. Na een jaar aan fagotactiviteiten door de verschillende partners vond tijdens het festival van 2016 het ongekeerde hoogtepunt plaats met de uitvoering van Merlijn Twaalfhovens *Grand Subphonia*, uitgevoerd door 274 fagottisten van alle leeftijden en niveaus. Tien deelnemende musici hadden tijdens het festival de Crash Course Fagot gevolgd en speelden dus nog maar drie weken fagot. Aan het andere eind van het spectrum stonden de internationaal gerenommeerde fagotvirtuozen Pascal Gallois en Bram van Sambeek, waarvan de laatste bovendien een belangrijke rol had gespeeld als vaandeldrager van de actie. Andere festivalvoorstellingen in het kader van Red de Fagot waren het debuutoptreden van Ensemble Perforator en een soloconcert door Pascal Gallois, allebei in het Bimhuis.

HF YOUNG EN DE HF YOUNG ACADEMIES

Het HF Youngprogramma startte in 2010 om meer jongeren en young professionals kennis te laten maken met het festival. In de eerste jaren was het nog met name een manier om potentieel publiek onder de veertig met het festival in aanraking te brengen. Maar sinds 2014 is de opzet inhoudelijker geworden. Ruim voor aanvang van het festival werden twee inhoudelijke bijeenkomsten georganiseerd die zowel toegankelijkheid tot de (internationale) kunstontwikkelingen in het algemeen boden als specifieke informatie over enkele HF Youngvoorstellingen. Een bijeenkomst vond plaats in De School, broedplaats in Amsterdam West, de andere in WI39 in de Warmoesstraat. In het hoofdstuk over communicatie meer over het HF Youngprogramma:

- *HF Young Academy #1: How to be an audience: Hoe heurt het eigenlijk in het theater? Sprekers vroegen zich af welke regels gelden en welke veranderd zouden moeten worden.* (april 2016)
- *HF Young Academy #2: The art of impact: Over de, al dan niet bittere, noodzaak van engagement.* (mei 2016)

Ça ira (I) Fin de Louis
Joël Pommerat, Compagnie Louis Brouillard

2. CONTEXT, EDUCATIE, TALENT-ONTWIKKELING EN PARTICIPATIE

Festivalcentrum Stadsschouwburg

Holland Festival Proms: Grand Subphonia
Merlijn Twaalfhoven

Het Holland Festival zet in op een breed palet aan educatieve activiteiten vanuit de overtuiging dat deze de toegankelijkheid van het festivalaanbod vergroten en helpen het draagvlak voor kunst en cultuur te verstevigen. Het festival heeft in de loop der jaren een pakket ontwikkeld dat stevig in de programmering is geworteld en aansluit bij de planning en interesse van de doelgroepen. In de activiteiten is een duidelijke driedeling aangebracht: er is een uitgebreid randprogramma voor iedere belangstellende bezoeker (context), er is een project voor middelbare scholieren (educatie) en er zijn activiteiten voor kunstvakstudenten en jonge makers (talentontwikkeling). Het aanbod binnen deze programma-onderdelen valt onder de verantwoordelijkheid van de festivalprogrammering.

CONTEXT

Het contextprogramma is gericht op een algemeen publiek en biedt extra informatie die de ervaring van concerten en voorstellingen kan verrijken. Deze activiteiten geven algemene achtergrondinformatie en een context, lichten een bepaald aspect van een voorstelling uit en leggen een verbinding tussen enerzijds de internationale gasten van het festival en anderzijds de Nederlandse bezoekers en professionele instellingen. De uitstekend bezochte inleidingen en nagesprekken zijn hiervan een goed voorbeeld. Zoals in eerdere edities vond dit jaar tweemaal de HF Young Academy plaats en waren filminstituut Eye (een avond met werk van de Quay brothers), de Boekmanstichting en Kunsten '92 (met het debat: *De culturele dimensie in de stad* van de toekomst) en het Goethe-Institut (de film *Pina* van Wim Wenders) partners voor debat en film.

In de context van het Europese voorzitterschap van Nederland (januari-juni 2016) was een van de festivalthema's *Edges of Europe*. Zowel in de openingsvoorstelling als in *De komst van Xia* van Wunderbaum werd nadrukkelijk gekeken naar de positie van Europa in de wereld en was de hint naar China als nieuwe wereldmacht niet te missen. Daarom nodigde het festival de Chinese professor Tu Weiming uit om te reflecteren op Europese ontwikkelingen vanuit een Chinees perspectief en traden festivalkunstenaars aan bij *Re:Creating Europe*, het eerste *Forum on European Culture* dat begin juni in onder andere De Balie werd georganiseerd. Ook werd het publiek in een hotelkamer van het Volkshotel geconfronteerd met privacyvraagstukken en zette het festival het gesprek over digitale verkenningen in de podiumkunsten voort in de *Digitalk #2* (over interactiviteit).

Naast alle serious pleasure organiseerde het festival ook feestelijke momenten. Na de première van *The Future of Sex* van Wunderbaum zong Pink Oculus haar eigenninnige werk, en draaide DJ duo Elitechnique Intrusion. Na de *Holland Festival Proms* in Het Concertgebouw was er een afterparty voor iedereen die er geen genoeg van kon krijgen.

Festivalcentrum

Na jarenlange afwezigheid van een centraal meetingpoint besloot de organisatie wederom een festivalcentrum in te rich-

Opera in het park: *Pique dame*

ten. De Stadsschouwburg werd dé plek om af te spreken, na de voorstellingen door te praten en meer over het festival te weten te komen. De hele begane grond inclusief café Stanislavski kreeg een Holland Festivalaankleding, inclusief een festivalmenu in het restaurant. Op zondagmiddagen speelde de huisband (Zapp 4, Guus Janssen) en na de voorstellingen draaiden dj's.

David Harrington van het Kronos Quartet legde zijn muzikale ziel bloot in een listening party, en vele workshops vonden plaats in de foyers. Bovendien was in de Marnixvestiaire de muzikale video-installatie *Barbed Wire* van Issam Rafea en Kevork Mourad te zien, een werk over het lot van alle Syriërs die noodgedwongen Syrië moesten verlaten. (Issam was tevens de dirigent van het concert met het Orchestra of Syrian Musicians in Carré.)

Workshops

Het Holland Festival bood verschillende workshops aan, waarin festivalbezoekers zelf aan de slag konden gaan in de verschillende kunst disciplines. Voor meer of minder ervaren liefhebbers was er:

- *Crashcourse Fagot*: Beginnerslessen voor fagot en een uitvoering tijdens de wereldpremière in de *Holland Festival Proms*.
- *SpielBar*: speel eigentijdse muziek: Workshop door Ensemble Musikfabrik waarmee moderne muziek voor iedereen speelbaar wordt.
- *De kunst van het luisteren*: Een seminar in samenwerking met de UVA over hoe een concert of muzikale theatervoorstelling de verbeelding zo kan prikkelen, dat het een fysieke ervaring wordt. Hoofdgast: Olga Neuwirth.
- *Kronosessies*: Coachings en een talkshow door en met het voltallige Kronos Quartet (zie ook: talentontwikkeling), die door het publiek bijgewoond konden worden.
- *Workshop dans*: Pina Bausch: Dansworkshop door oud-danser Helena Pikon. Zij danste in meer dan dertig producties van Pina Bausch.

- *Workshop dans*: Akram Khan: deelnemers verdiepen zich in deze workshop in Khans wereldbepaalde dansstijl en wagen zich daarna aan enkele fragmenten uit zijn nieuwste voorstelling *Until the Lions*.

EDUCATIE

Hyperion Lyceum

Voor middelbare scholieren werd samen met het Hyperion Lyceum in Amsterdam een project rondom het festivalthema *Edges of Europe* ontwikkeld. Dit educatietraject over Europese identiteit sloot nauw aan bij de buitenlandreizen voor de vierdejaars. Het Hyperion nam de voorbereiding op in het reguliere curriculum. In de lessen Grote denkers en Klassieke vorming werd aandacht besteed aan belangrijke denkers met betrekking tot het Europese gedachtegoed en aan de voorstellingen die door het Holland Festival waren aangeboden in de context van het Europese voorzitterschap van de Europese Unie. In april organiseerde het Holland Festival de voorstelling *De man door Europa* van Lucas de Man op de school. Een week later gingen de leerlingen op schoolreis, zelf Europa in. In juni bezochten docenten en leerlingen de voorstelling *De komst van Xia* van Wunderbaum. Deze voorstelling werd voorafgegaan door een inleiding door programmeur Annemieke Keurentjes.

IMC Weekendschool

In samenwerking met theater De Meervaart en IMC weekendschool, die nieuwsgierige jongeren, met name uit achterstandswijken, laat kennismaken met enthousiaste professionals, organiseerde het festival voor IMC-leerlingen een workshop in het kader van de voorstelling *Safar Nord-Sud*. De zes deelnemers kregen van een zangeres en een percussionist 's middags een 'hands-on' inwijding in de verschillende stijlen en muziekinstrumenten die in deze voorstelling gebruikt werden. 's Avonds bezochten zij gezamenlijk de voorstelling.

TALENTONTWIKKELING

Het Holland Festival biedt verschillende projecten voor aankomende en jonge professionals die hen ondersteunen en stimuleren in (reflectie op) hun ontwikkeling. De verbindingen die daarvoor worden aangegaan, zorgen ervoor dat het festival in Amsterdam wortelt. Ook neemt het hiermee een medeverantwoordelijkheid voor het lokale (kunst)klimaat en verlaagt het de drempel die de internationale uitstraling van het festival soms met zich meebrengt. Belangrijke partners hierbij zijn kunstvakopleidingen en universiteiten in en buiten Amsterdam en lokale initiatieven die zich richten op talentontwikkeling, zoals Solid Ground Movement en Theater Frascati.

Summer School

De Holland Festival Summer School is een terugkerende serie masterclasses bij de kunstvakopleidingen om jonge studenten in contact te brengen met festivalkunstenaars. Kunstenaars van het Holland Festival wisselen hun kennis en ervaring uit met nieuwe generaties talenten. Dit jaar gaven Olga Neuwirth en fagottist Pascal Gallois een masterclass aan het Koninklijk Conservatorium. Kunstvakstudenten van de conservatoria en van de opleiding

Kronossessies

muziekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam werden nauw betrokken bij de focus op Olga Neuwirth en speelden tijdens de Holland Festival Proms in de foyers van het Concertgebouw. Ook werd in 2016 weer samengewerkt met het Koninklijk Conservatorium voor de lunchconcerten. De in de Passage van het Rijksmuseum uitgevoerde gratis concerten zijn inmiddels een traditie in het Holland Festival. De optredens, bedacht en uitgevoerd door studenten van het Koninklijk Conservatorium, stonden in 2016 in het teken van twee grote festivalcomponisten: Poul Ruders en Olga Neuwirth. Voor professionele dansers gaf Christine Joy Ritter (*Akram Khan: Until the Lions*) les bij de Henry Jurriëns stichting.

Kronossessies

Zoals reeds beschreven had het Kronos Quartet een prominente plek in deze festivaleditie. De compositie-opdrachten en de concerten waren niet de enige activiteiten. Op initiatief van het Holland Festival ontfermden de leden zich over het Nederlandse Ragazze Quartet. Het Ragazze speelde met Kronos het nieuwe octet van Yannis Kyriakides en nam deel aan de sessie in de Tolhuistuin. Tijdens deze *Kronossessies* werd de basis voor de uitvoering van George Crumbs *Black Angels* gelegd, die als onderdeel van het Holland Festival in 2017 geprogrammeerd staat. De andere deelnemende strijkkwartetten en één blazerskwartet waren afkomstig van de Nederlandse StrijkKwartet Academie.

Frascatissessie

Het Holland Festival en Frascati hebben een sterke band opgebouwd in het organiseren van een meerdaagse sessie voor jonge, in Nederland werkende professionele makers. Het delen van (internationale) kennis en ervaring en het opdoen van (wederzijdse) inspiratie zijn leidraad bij het vormgeven van deze sessie, die elk jaar een andere vorm krijgt, afhankelijk van de festival-

kunstenaar die de sessie leidt. In 2016 had Milo Rau toegezegd in september een week te komen. Deze afspraak heeft hij inmiddels twee maal verplaatst. Voorsnog wordt de sessie verplaatst naar 2018.

Theatermaker live: Fictie vs. Werkelijkheid

Twee redactieleden van Theatermaker, Bo Tarenskeen en Marijn Lems, doken met theatermakers Suzan Boogaardt en Bianca van der Schoot in thema's uit het zomernummer van Theatermaker, met name het verschijnsel zombies. Wat gebeurt er als toneelspelers knipogend aan het publiek duidelijk maken dat het personage dat ze spelen niet echt is? Volgens de Duitse criticus Kümmel wordt van het personage dan een levende dode gemaakt. Boogaardt en Van der Schoot bediscussieerden voor een bescheiden publiek van professionals of zombietheater een noodzakelijke stap is in het creëren van een nieuw idee over de mens.

Immerse@HF

Met het oog op het aantrekken van een nieuwe generatie makers bij het Holland Festival werd deze editie geëxperimenteerd met een programma voor mid-career makers uit binnen- en buitenland. Dit zijn (vaak relatief jonge) makers die de programmeurs van het festival al in het vizier hadden – als potentiële festivalkunstenaars, om op termijn uit te nodigen om met een productie in het festival te spelen. Zij werden benaderd om voor vijf dagen naar Amsterdam te komen. Allen werden gevraagd een presentatie te geven van hun werk (aan elkaar en de festivalstaf). Ze maakten kennis met het festival door voorstellingsbezoek, ontmoetingen met de artistieke en zakelijke staf en festivalkunstenaars. Veel tijd werd er besteed aan discussie en reflectie onder leiding van een ervaren dramaturg/moderator. In deze pilot ontving het Holland Festival Dimitri Kourljanski (in editie 2017 te gast met *Octavia*), Jeanne Candel, Huang Ruo, Jeroen de Man, Rikki Henry, Gable Roelofsen en Romy Roelofsen. Deze makers deelden hun ervaring en nieuwsgierigheid naar allerlei vormen van muziektheater. De festivalvoorstellingen die ze zagen, sloten daarbij aan en boden stof tot discussie.

Participatie

In het kader van de focus op Wunderbaum en de afsluiting van hun project *The New Forest* zijn dit jaar vele lokale, niet professionele, medewerkers aangetrokken voor de voorstellingen *De komst van Xia* en *The Future of Sex*. Ook voor *Ça ira (I) Fin de Louis* en de opnames van *The Transmigration of Morton F.* werden in Amsterdam figuranten gecast. In totaal werkten in deze projecten 99 mensen samen met kunstenaars van het festival. Daarnaast kende dit festival het grootste participatieve project sinds jaren: tijdens de Proms werd *Grand Subphonia* van Merlijn Twaalfhoven uitgevoerd door een recordaantal van 274 fagottisten. Dit concert vormde het sluitstuk van de actie Red de Fagot.

Gardens Speak
Tanya El Khoury

CODE CULTURELE DIVERSITEIT

Het Holland Festival hanteert de code culturele diversiteit. Uit bovenstaande blijkt dat het festival in het proces dat leidt tot het samenstellen van het programma met name en gericht op zoek gaat naar kunstenaars, voorstellingen en concerten die niet tot de westerse canon behoren. In 2016 resulteerde dat onder andere in het programmeren van The Orchestra of Syrian Musicians, Tanya Tagaq, Africa Express, Tania El Khoury, Akram Khan en Wael Shawky. Het Marokkaanse Gnawa Oulad Sidi Ensemble trad op in de Holland Festival Proms in het Concertgebouw, maar ook met het Amsterdams Andalusisch Orkest in Theater De Meervaart.

In het hoofdstuk Marketing en communicatie wordt beschreven wat het festival doet om ook voor deze voorstellingen en concerten een niet regulier Holland Festivalpubliek te interesseren. Daarbij wordt gebruikt gemaakt van een breed netwerk van nieuwe en oude partners met een eigen en specifieke 'achterban'. Anderzijds wordt het potentieel geïnteresseerde 'vaste' festivalpubliek verleid naar andere dan centraal gelegen locaties te komen en/of hun oren en ogen te openen voor het niet-westerse aanbod.

Bij vacatures en het zoeken naar tijdelijk personeel wordt waar mogelijk gezocht naar een invulling die leidt tot een diverse samenstelling van het festivalteam. De code culturele diversiteit krijgt aandacht in de organisatie en wordt periodiek besproken in de raad van toezicht.

3. COMMUNICATIE & MARKETING

De doelstellingen van de communicatie- & marketingafdeling waren in 2016 meerledig: een gemiddelde zaalbezetting van meer dan 80% halen, nieuwe doelgroepen kennis laten maken met het festival, het aantal volgers op social media vergroten en de eerste Holland Festival-app lanceren. Het was een enerverend jaar met goede resultaten. Het bezoekersaantal bedroeg dit jaar ruim 89.000. Het bezettingspercentage was ruim 85%, een ongekend hoge opkomst. Bovendien trok het festival ruim 30% nieuwe bezoekers en steeg de social community flink in aantal. In aanloop naar het festival lanceerde het Holland Festival een nieuwe native app voor iPhone en Android.

COMMUNICATIESTRATEGIE

In het communicatie- en marketingbeleid onderscheidde het Holland Festival drie niveaus. Op corporate-niveau bleef het festival zich positioneren als AAA-merk dat bijzondere podiumkunsten naar Nederland haalt en buitenlandse kunstenaars in Nederland introduceert. Op festivalniveau werd campagne gevoerd met als doel publiekswerving en informatievoorziening over het festival in het algemeen en om de thema's binnen de programmering voor het voetlicht te brengen. Op voorstellingsniveau werden campagnes gevoerd die gericht waren op specifieke doelgroepen. Op festival- en voorstellingsniveau werd onderscheid gemaakt in het opnieuw werven van bestaand publiek middels een retentieprogramma en het aantrekken van nieuw publiek door middel van gerichte boodschappen op specifieke doelgroepen. Het festivalprogramma had in 2016 een duidelijke thematische focus: *Edges of Europe*. De communicatie & marketingafdeling zette dit thema meermaals in om het publiek (op festivalniveau) te informeren over het programma. Het thema bevatte dit jaar een heldere boodschap die als kapstok kon dienen in de communicatie over het festival.

HF YOUNG

Om ook op de lange termijn een gezonde publieksamenstelling te houden, richtte de communicatie van het festival zich zoals ieder jaar op de verbreding en verjonging van het publiek. Hiertoe werkte het festival actief samen met CJP en kunstvakopleidingen. Ook maakte het gebruik van een studentenkorting en werd het HF Youngprogramma voortgezet. HF Young was een succes. Het programma startte in 2010 om meer jongeren en young professionals kennis te laten maken met het festival. De leden van de HF Youngcommunity konden zoals elk jaar tickets kopen voor acht vooraf geselecteerde voorstellingen. Het festival bood deze aan tegen het speciale tarief van € 19. Na afloop kregen zij een drankje op de voor hen georganiseerde 'napraatborrels'. De HF Young Circle werd in 2016 verkleind om een slagvaardigere groep te creëren. De Circle zorgde ervoor dat zoveel mogelijk jongeren naar het festival kwamen. Dit gebeurde met succes. Er werden in 2016 bijna 1.200 tickets verkocht. Dit betekende ten opzichte van 2015 een stijging van 14% (1051 tickets in

2015). Inhoudelijk informatie over het HF Youngprogramma leest u in het eerste hoofdstuk.

De HF Young Circle bestond dit jaar uit Eerke Steller (voorzitter), Sohrab Bayat, Marije Dunning, Jaring Dürst Britt, Jasmin Farag, Lizzy Kok, Martin Linssen, Jill Pisters, Mette Stam, Frank Verschoor en Ymke Wieringa.

Om jongeren te blijven interesseren voor het festival continueerde het festival de samenwerking met CJP. CJP selecteerde zeven voorstellingen die het actief onder de aandacht bracht van houders van de CJP-pas. Ook was er de studentenkorting. Vakstudenten van een aantal instellingen, waaronder de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en studenten Theaterwetenschappen, konden op de dag zelf, als de voorstelling niet was uitverkocht, tickets kopen voor slechts € 5. Tweeënvijftig tickets werden er verkocht met deze korting.

MEDIAPARTNERS

Het Holland Festival koesterde de bijzondere samenwerking met zijn mediapartners VPRO en NTR. Deze samenwerking had als resultaat: vier live uitzendingen op zaterdagavond, gepresenteerd door Daphne Bunskoek, zes live radio-uitzendingen van concerten - waaronder *Die Schöpfung* en *Holland Festival Proms* - op Radio 4. Tijdens het festival werden op het online kanaal NPO Cultura twintig festivalgerelateerde programma's uitgezonden. Door dit partnerschap bereikte het Holland Festival naast de reguliere bezoekers een groot aantal mensen dat thuis via de televisie of de radio kennismakte met of genoot van het programma. 404.000 mensen keken naar de televisie-uitzendingen.

COMMUNICATIEMIDDELEN

Holland Festival zette wederom veel communicatiemiddelen in om een zo groot mogelijk buzz te genereren in een zo'n kort mogelijke tijd. Omdat het budget beperkt was, werd er gefocust op drie elementen die het hart vormden van de middelenmix. Dat waren: vrije publiciteit, social media en CRM. Het programamboek en de website waren zoals altijd de grote aanjagers van de kaartverkoop. Hetzelfde gold voor de vrije publiciteit. Ook de outdoorcampagnes, citydressing en radiospots deden hun werk en zorgden voor veel aandacht voor het festival. Het festival stelt zich ten doel de komende jaren steeds meer te digitaliseren in zijn communicatie-uitingen, zonder het huidige publiek te verliezen. Daarom zette de communicatieafdeling in 2016 zwaar in op online promotie. Hierbij werd Google Grants ten volle benut om meer zichtbaarheid te creëren op Google. Google Display Network werd eveneens ingezet.

Elk jaar krijgt het Holland Festival veel aandacht van de schrijvende pers. Ook dit jaar was ondanks het teruglopende aantal titels de aandacht weer groot. Dagbladen als de Volkskrant, NRC Handelsblad, Het Parool en Trouw maakten voorbeschuwingen en recenseerden veel voorstellingen en concerten. De VPRO Gids maakte een special en De Groene Amsterdammer publiceerde

Melancholia
Sebastian Nübling, Ives Thuwis, Theater Basel i.s.m. junges theater basel, Tim Mead, Andrea Marcon

zoals gewoonlijk een katern dat speciaal gewijd was aan het festival. Allemaal boden ze de festivalbezoeker veel achtergrondinformatie en verdieping. Het Holland Festival hecht hier grote waarde aan. Vandaar dat het dit jaar voor het eerst in februari, op uitnodiging de Nederlandse Ambassadeur in Londen, in de residentie een persconferentie hield voor de Engelstalige pers. Dit resulteerde in het bezoek van Engelse en Amerikaanse journalisten. Het festival is er trots op dat dit onder meer leidde tot een groot artikel over het festival en de programmering in *The New York Times*.

De website werd nog meer dan in voorgaande jaren gevuld met trailers, fragmenten, blogs en achtergrondinformatie. Dat heeft ervoor gezorgd dat de website tegenwoordig het meest volledige archief is van het festival. In 2016 werkte de communicatieafdeling in de zomer aan het vullen van het digitale archief in het kader van 70 jaar Holland Festival in 2017. In 2017 hoopt de afdeling dit archief te kunnen presenteren. Het is nu al via Google bereikbaar voor het publiek. De website trok in 2016 220.000 bezoekers.

SOCIAL MEDIA

In de digitaliseringsslag zijn Twitter, Instagram en vooral Facebook onmisbare communicatiemiddelen geworden. Ze zijn op elk hun eigen manier een geëigend medium om snel en effectief publiek te bereiken. Facebook werd dit jaar vooral ingezet om bestaande en nieuwe publieksgroepen te bereiken met als doel de kaartverkoop aan te jagen. De community op de Holland Festivalpagina van Facebook groeide van, 23.300 volgers naar 28.260. De HF Youngcommunity op Facebook steeg van 3.770 naar 4.131 volgers en Red de Fagot en Red de Hoorn hadden samen 1.220 volgers. Twitter wordt vooral ingezet om publiek te

voorzien van actuele informatie. Twitter had een aanwas van ruim 800 en steeg van 5.700 naar 6.530 volgers. De groep volgers op Instagram groeide het afgelopen jaar van 468 naar 1.616.

GOOGLE GRANTS

Sinds enkele jaren kan het Holland Festival gebruik maken van het Google Grantsprogramma voor een bedrag van USD 120,000 per jaar. Door de succesvolle campagnes die het festival hiermee voerde, werden wij in het voorjaar 2016 geüpgraded naar USD 450,000 per jaar. Het Google Grantsprogramma was voor de communicatie & marketingafdeling van grote waarde. Hiermee werden professionele Adwordscampagnes opgezet voor onder andere *Die Schöpfung* en de *Holland Festival Proms*. Deze hebben substantiële kaartverkoop hebben opgeleverd. Zo steeg de kaartverkoop van de Proms vorig jaar met 54% ten opzichte van 2015 (van 4.546 naar 7.005 kaarten).

DATABASE, APP EN OVERIGE INFORMATIEVOORZIENING

De database van het Holland Festival werd verrijkt, ondubbeld en geüniformeerd met gegevens uit de diverse kaartverkoopssystemen van de festivallocaties. Door deze database had het festival een goed inzicht in de kaartkopers, demografische gegevens en het koopgedrag. Het was een perfecte tool om bestaand publiek van voorgaande jaren opnieuw te interesseren in het festival en was van onschatbare waarde voor het retentieprogramma. In 2016 groeide de database weer flink en is deze veelvuldig ingezet voor EDM-acties met een concreet verkoopresultaat.

In de aanloop naar het festival lanceerde het Holland Festival een gloednieuwe app voor iPhone en Android. De app diende als aanvulling op de website en als servicetool voor het festivalpubliek en bevatte het volledige programmaoverzicht. Er konden ook tickets via de app worden gekocht. Daarnaast was het mogelijk een favorietenlijst samen te stellen, voorstellingen toe te voegen aan digitale agenda's, te stemmen voor de VPRO-publieksfavoriet en programmaboeken te downloaden. Onder de button Click & Play kon het publiek trailers bekijken en live inleidingen volgen via het streamkanaal van YouTube. Voor publiek dat moeite had om te kiezen, was er een ludieke hulp bij keuzestress. Meer dan 1.750 mensen downloadden de app voor en tijdens het festival.

Bij alle voorstellingen en concerten werden programmaboeken of -vellen gemaakt waarmee het publiek van achtergrondinformatie over de voorstelling werd voorzien. Alle uitingen van het Holland Festival waren tweetalig: Nederlands en Engels. Daarnaast produceerde het festival zes podcasts, speciaal gericht op het publiek van HF Young. Deze podcasts waren te beluisteren via de website en op Soundcloud. Deze werden gezamenlijk 916 keer geluisterd.

4. DEVELOPMENT

Until the Lions
Akram Khan Company

Westergasfabriek Gashouder

Het Holland Festival ontvangt subsidies van het ministerie van OCW (Culturele Basisinfrastructuur) en de gemeente Amsterdam. Deze vormen ongeveer 62% van de totale inkomsten en zijn essentieel voor het bestaan van het festival. Ook geeft deze structurele basis blijk van de waarde die het Rijk en de gemeente Amsterdam hechten aan het festival. Dit geeft vertrouwen aan de andere financiële partners, die er met hun steun voor zorgen dat het internationale Holland Festivalprogramma tot stand kan komen.

In de huidige verdeling vormen de inkomsten uit fondsen- en sponsorwerving ongeveer 24% van de totale begroting. De afdeling development, die verantwoordelijk is voor de werving van private inkomsten en het onderhoud van de relaties, is inmiddels stevig in de organisatie verankerd. In 2016 werd de afdeling uitgebreid met een derde medewerker van 0,6 fte. Naast de medewerkers van de afdeling development zijn alle festival-medewerkers doordrongen van het belang van (financiële) partners en is 'development' voor alle medewerkers in de organisatie een vanzelfsprekendheid in de dagelijkse werkzaamheden. Ook in de komende jaren blijft het actief werven en betrekken van private geldbronnen van groot belang. Het internationale, artistieke en vooruitstrevende programma van het Holland Festival kan alleen gemaakt worden met steun van private fondsen, bedrijfsponsors en particuliere donateurs. De veelal jarenlange samenwerking met deze partners houdt bovendien veel meer in dan enkel financiële ondersteuning. De kritische en productieve gesprekken over de inhoud van de samenwerking houden het festival scherp. Bovendien dragen de partners bij aan een groter en diverser maatschappelijk draagvlak. Het festival is zich bewust van de wereld waarin het opereert en de steun en het vertrouwen van alle stakeholders geven het zijn bestaansrecht. Voor het identificeren van potentiële partners en donateurs heeft het festival toegang tot het grote netwerk van de Raad van Toezicht, de Board of Governors en de festivalvrienden. Ook houdt het zich goed op de hoogte van de (internationale) ontwikkelingen in het vakgebied en stelt het de eigen expertise ter beschikking aan (kleinere) culturele instellingen.

FONDSEN

De grootste bron van aanvullende inkomsten wordt gevormd door de private fondsen. De actieve betrokkenheid van hoofdbegunstiger Fonds 21 is zeer waardevol voor het festival. Met Fonds 21 verwezenlijkt het festival vanaf 2008 de ambitie om een breder en diverser publiek met een internationale en kwalitatief hoogwaardige programmering in aanraking te brengen. De continuïteit van deze steun was en is nog altijd van groot belang.

Sinds 2013 wordt het festival meerjarig gesteund door Stichting Ammodo. Deze samenwerking maakte internationale coproducties en eigen initiatieven van het Holland Festival mede mogelijk. Naast Fonds 21 en Stichting Ammodo, steunden Stichting Dioraphte, VSBfonds, Turing Foundation, Ernst von Siemens Musik Stiftung, Fonds Podiumkunsten, European Cultural Foundation, Brook Foundation, Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Betrokken Stedelijke Vernieuwing en de Hofsteestichting opnieuw

Die Schöpfung
Joseph Haydn, René Jacobs, Collegium Vocale Gent,
B'rock Orchestra, Julian Rosefeldt

voorstellingen, concerten of thema's uit het festivalprogramma. Er werd een samenwerking aangegaan met Het Kersjes Fonds.

Ook droegen in 2016 opnieuw publieke instellingen en ambassades bij: Pro Helvetia, Goethe-Institut, Institut Français, Stadsdeel Oost en de ambassades van Frankrijk en de Verenigde Staten.

SPONSORS EN HF BUSINESS

In de samenwerking met corporate sponsors staat het sterke imago en het hoge artistieke niveau van het Holland Festival voorop. Ook het loyale publiek dat waarde hecht aan de keuzes van het festival is voor bedrijven interessant. Andere krachten zijn de professionele organisatie en de bevoegenheid om samen met sponsors prachtige programma's te ontwikkelen. Het festival investeert in op maat gemaakte partnerschappen die resulteren in goed verzorgde en inspirerende ervaringen voor interne en externe relaties. Directie, programmeurs, raad van toezicht, Board of Governors, het Holland Festivalteam en artiesten leveren daarvoor graag hun bijdrage.

Rabobank Amsterdam droeg in 2016 als grootste bedrijfssponsor opnieuw bij aan de internationale programmering van het Holland Festival. Kempen & Co verlengde het partnership voor drie jaar en verhoogde de bijdrage. Clifford Chance maakte het als partner van HF Young opnieuw mede mogelijk om deze community van festivalbezoekers tussen 25 en 39 jaar te verdiepen en uit te breiden. In 2016 wist het Holland Festival internationale nieuwsorganisatie Bloomberg als sponsor aan zich te binden. Hotel Casa 400 verwelkomde als nieuw 'home hotel' vele festivalartiesten. Ook werden samenwerkingen met Westergasfabriek/Meyer Bergman, WeTransfer, Automobielbedrijf Van Vloten, Lloyd Hotel en Volkshotel voortgezet. Loyens & Loeff heeft zich

aangesloten bij HF Business. De overige leden van deze businessclub zijn Beam Systems, De Nederlandsche Bank, ING Groep, Ten Have Change Management, WPG Uitgevers, G&S Vastgoed en DoubleTree by Hilton Hotel Amsterdam Centraal.

PARTICULIERE GEVERS

De steun en het enthousiasme van particuliere donateurs sterken het Holland Festival. In de eerste plaats financieel: gezamenlijk dragen deze donateurs jaarlijks ruim een half miljoen euro bij aan het programmeringsbudget. Maar dat niet alleen. Het belang dat deze Vrienden hechten aan internationale, spraakmakende en vaak vooruitstrevende podiumkunsten van wereldklasse maakt van hen bondgenoten en ambassadeurs.

Het Holland Festival is dankbaar voor de bijdragen en betrokkenheid van de Board of Governors, Hartsvrienden, Beschermers, Begunstigers en Liefhebbers en is bijzonder trots op de snelgroeiende groep Jonge Begunstigers. Deze donateurs geven alle reden tot optimisme: ze zijn jong, nieuw in het mecenaat, en net als de andere Vrienden nieuwsgierig, betrokken, gedreven en bereid bij te dragen aan kunst die zij van belang vinden. Eind 2016 mocht het festival 689 Liefhebbers, 104 Begunstigers, 33 Jonge Begunstigers, 30 Beschermers en 23 Hartsvrienden tot zich rekenen.

HOLLAND FESTIVAL BOARD OF GOVERNORS

Sinds 2010 wordt het Holland Festival mede mogelijk gemaakt met de steun van de Board of Governors. De genereuze, meerjarige bijdrage van de Governors bestaat niet alleen uit financiële ondersteuning. Ook met hun expertise, inhoudelijke betrokkenheid en netwerk dragen ze bij aan het succes van het Holland Festival. De Governors staan in direct contact met de directie. Ze krijgen daardoor rechtstreeks belangrijke informatie, de 'ins & outs' van achter de schermen en genieten bijzondere privileges. Tijdens ontvangsten en presentaties door het jaar heen en in het festival maken de Governors kennis met festivalkunstenaars. Ook krijgen ze informatie over het beleid en worden ze als eersten op de hoogte gebracht van het programma van het Holland Festival. In 2016 werden de Governors in twee exclusieve bijeenkomsten ingelicht over het artistiek en zakelijk reilen van het festival en maakten zij kennis met onder andere de leden van het Ragazze Quartet, theatermaker Simon McBurney en beeldend kunstenaar Berlinda De Bruyckere.

ONTVANGSTEN EN BIJENKOMSTEN

Om de betrokkenheid en het enthousiasme van de donateurs op te bouwen, te bestendigen en te verstevigen organiseerde het festival voor hen een aantal bijeenkomsten. Voorafgaand aan het festival ontvingen Vrienden hulp bij het selecteren van voorstellingen. Zo kregen Hartsvrienden persoonlijke programmatips tijdens het jaarlijkse Hartsvriendendiner, in aanwezigheid van de directie, programmastaf en dirigent André de Ridder, en bekeken zij een preview van Wael Shawky's *Cabaret*

Vriendenontvangst tijdens *Holland Festival Proms*

laatste weekend, tijdens de *Holland Festival Proms*. Tijdens deze gelegenheid werden financiers en Vrienden bedankt voor een succesvolle editie. Voordat de gasten de concerten van het Radio Filharmonisch Orkest en van Ben Folds & yMusic bijwoonden, ontmoetten ze elkaar tijdens een receptie waar directeuren Annet Lekkerkerker en Ruth Mackenzie hen verwelkomden.

De jaarlijkse Najaarsontvangst vond plaats op woensdag 30 november op de nieuwe festivallocatie Splendor. In 2017 vormt Splendor het podium voor de concertreeks *Weeshuis van het Holland Festival*. Tijdens de ontvangst werd er vooruitgeblikt op de 70e editie van het festival in 2017, onder meer met een voorproefje van twee composities, van Willem Breuker en Jan van Vlijmen, vergeten werken uit de schatkamer van het Holland Festival.

Crusades. De Beschermers kregen een ontbijt aangeboden van HF Businesspartner DoubleTree by Hilton Hotel in de Skylounge, waar de programmeurs het programma presenteerden.

Tijdens en voorafgaand aan het festival werden er rondleidingen achter de schermen bij voorstellingen georganiseerd. De rondleidingen werden verzorgd door verschillende teamleden van het Holland Festival. Een toelichting over de technische en productionele totstandkoming van een voorstelling gaf een verrassend beeld en leverde leuke anekdotes en weetjes op van de makers.

De voorstelling *De komst van Xia* van Wunderbaum op het Fab-City-terrein vormde een bijzondere gelegenheid voor diverse ontvangsten. In april werd daar het jaarlijkse Holland Festival Voorjaarsdiner georganiseerd voor de belangrijkste partners. De Jonge Begunstigers verzamelden zich er in april voor een preview. Matijs Jansen van Wunderbaum ging in gesprek met Holland Festivalprogrammeur Annemieke Keurentjes en vertelde over *The New Forest*, een vierjarige project van Wunderbaum dat eindigde in 2016 en waaruit het Holland Festival drie voorstellingen en een film presenteerde. Tijdens het festival mochten de Begunstigers een stukje van een repetitie van *De komst van Xia* bijwonen en kregen ze een toelichting bij de voorstelling en de totstandkoming daarvan door de makers en producenten.

Ook op andere festivallocaties werden backstage-programma's georganiseerd. Beschermers werden uitgenodigd voor een kijkje achter de schermen bij *Nelken* van Tanztheater Wuppertal. De grootste gevers werden uitgenodigd tijdens de opbouw van de dansvoorstelling *Until the Lions* in de Gashouder. Deze in eerste instantie nog kale ruimte werd door het productionele en technische team van het Holland Festival omgetoverd tot een volwaardige theaterzaal. De Vriendenvoorstelling vond plaats in het

5. FINANCIËN

Safar Nord-Sud
Gnawa Oulad Sidi Ensemble & Amsterdams Andalusisch Orkest

Koninklijk Theater Carré

Tijdens alle vergaderingen van de raad van toezicht zijn de financiën van het festival besproken. Bij deze vergaderingen werden de actuele financiële ontwikkelingen afgezet tegen de vastgestelde begroting, waarbij de verschillen werden toegelicht en het effect op de toekomstige vermogensontwikkeling uiteen werd gezet.

Op de hoofdonderdelen van de begroting 2016 zijn de financiële doelstellingen bereikt en zijn de verschillen met de gerealiseerde cijfers beperkt gebleven. Er waren geen incidentele en onbegrote gebeurtenissen met een significante, financiële impact. Het festival sluit af met een tekort van € 20.404 waar een tekort van € 72.659 was begroot. Dit positieve verschil van € 52.255 is te herleiden tot extra inkomsten inclusief rente ter waarde van € 66.055 en meer kosten ter waarde van € 13.800.

In grote lijnen zijn de meeropbrengsten te herleiden tot hogere publieks- en sponsorinkomsten (€ 57.000), meer structurele subsidie van OCW, meer overige subsidies en bijdragen (€ 51.000) en minder inkomsten uit overige bijdragen en private middelen, advertenties en coproductiebijdragen (€ 42.000). De meerkosten zijn te herleiden tot hogere beheerlasten van het personeel als gevolg van onder andere langdurig ziekteverzuim en een transitievergoeding (€ 42.000) en hogere materiële beheerkosten als gevolg van de aanschaffing van computerapparatuur, hogere afschrijvingen op activa en hogere corporate communicatiekosten (€ 80.000). Daartegenover staan lagere uitgaven voor de personele activiteitenlasten (€ 16.000) en materiële activiteitenlasten, met name lagere kosten voor de theaterservicetoeslag, specifieke kosten voor communicatie & marketing en de inkoop van horeca en merchandise (€ 92.000).

Een gedetailleerde uiteenzetting over de verschillen tussen de begroting en de gerealiseerde cijfers is terug te vinden onder 9.6 Toelichting verschillen tussen realisatie en exploitatiebegroting 2016.

VERDELING RESULTAAT

Bij aanvang van dit boekjaar resteerde een bestemmingsreserve, een restant van de subsidie OCW 2009-2012 van € 112.424. De raad van toezicht nam op 23 juni 2016 het besluit om het geheel van deze reserve te onttrekken als dekking voor de gemaakte kosten voor de *Holland Festival Proms* in 2016. Als gevolg van deze onttrekking resteert na verrekening met het tekort van € 20.404 een te verdelen positief resultaat van € 92.020 dat overeenkomstig de verhouding tussen subsidie OCW en alle overige inkomsten wordt verdeeld over het bestemmingsfonds OCW 2013-2016 voor een bedrag van € 46.632 en de algemene reserve voor een bedrag van € 45.388. Deze verdeling van het resultaat is nader verklaard in: 9.3 Toelichting op de balans per 31 december 2016.

EIGEN VERMOGEN

Als gevolg van het resultaat van +/- € 20.404 over het afgesloten boekjaar daalt het eigen vermogen van Holland Festival tot € 963.193. Het OCW-geoormerkt deel van het eigen vermogen,

Theatre of the world
De Nationale Opera

het bestemmingsfonds OCW, staat niet vrij ter beschikking van Holland Festival en bedraagt na de verdeling van het resultaat € 274.251. Of en hoe deze post in de nabije toekomst kan worden aangewend is afhankelijk van besluitvorming van het ministerie van OCW. Deze besluitvorming zal gebaseerd zijn op interne beleidsvoornemens van het ministerie van OCW omtrent het bestemmingsfonds OCW en de beoordeling van de prestaties van het Holland Festival over de nu afgelopen subsidieperiode 2013-2016 in relatie tot het goedgekeurde beleidsplan 2013-2016 van Holland Festival. Het vrij beschikbaar deel van het eigen vermogen is verdeeld in een doelvermogen, de continuïteitsreserve, met een ongewijzigde omvang van € 300.000 en een vrij beschikbaar vermogen, de algemene reserve, dat na de verdeling van het resultaat van 2016 is uitgekomen op € 388.942. De continuïteitsreserve is gevormd in 2008 en is toen vastgesteld op € 100.000. In 2014 is besloten om deze reserve te vergoten tot € 300.000. Met dit doelvermogen wordt dekking gegeven aan vorderingen op gerealiseerde maar nog niet ontvangen subsidies en bijdragen van fondsen en op vooruitbetaalde kosten ten behoeve van toekomstige producties.

TERUGBLIK OP AANWENDING SUBSIDIE 2013-2016

Voor het tijdvak 2013-2016 is door het ministerie van OCW aan het Holland Festival oorspronkelijk een subsidiebedrag van € 12.641.436 toegekend. Door loon- en prijscorrecties is dat bedrag gedurende dit tijdvak opgelopen tot € 12.757.940. Het subsidietijdvak begon op 1 januari 2013 met een post bestemmingsfonds OCW 2009-2012 ten bedrage van € 292.343, die in datzelfde jaar is omgezet in een post bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012. De bestemmingsreserve is overeenkomstig de voorwaarden ten dele aangewend in 2014 voor een bedrag van € 179.919 en vervolgens is het restantbedrag van € 112.494 aangewend voor het jaar 2016, zoals uiteengezet in: 9.3 Toelichting op de balans per 31 december 2016. Ook dit tijdvak eindigt met een post bestemmingsfonds OCW 2013-2016. Dit is € 18.092 lager uitgekomen dan in het vorige subsidietijdvak en geëindigd op een stand van € 275.377.

Privacy
De Warme Winkel

TREASURY

Voor het beheer van de liquide middelen waren de volgende geldmarktinstrumenten toegestaan: rekening-courant bij een bank, kasgeld en een zakelijke spaarrekening.

CONTINUÏTEIT

Er spelen op dit moment geen zaken die nu of in de toekomst van invloed kunnen zijn op het functioneren van de organisatie. Er zijn geen plannen voor ingrijpende investeringen in activa anders dan noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor kantoorinrichting, website en automatisering. Ook voorziet het beleidsplan voor 2017 niet in ingrijpende wijzigingen van de personele bezetting. De begroting voor 2017 is door de raad van toezicht vastgesteld op 20 december 2016 en sluit met een verwacht tekort van € 270.676.

BEGROTING 2017

BATEN

- Publieksinkomsten	970.000
- Sponsorinkomsten	258.000
- Overige inkomsten	55.000
Totaal directe inkomsten	<u>1.283.000</u>
Bijdragen uit private middelen	<u>1.425.000</u>
Totaal eigen inkomsten	<u>2.708.000</u>
Subsidies	
- Structureel rijk	3.227.031
- Structureel gemeente	786.786
- Incidenteel	60.000
Totaal subsidies	<u>4.073.817</u>
Totaal baten	<u>6.781.817</u>

LASTEN

Beheerlasten materiaal	657.150
Beheerlasten personeel	895.572
Activiteitenlasten materieel	5.007.500
Activiteitenlasten personeel	494.271
Totaal lasten	<u>7.054.493</u>
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-272.676
Rentebaten en -lasten	2.000
Bijzondere baten en lasten	-
Exploitatieresultaat	<u>-270.676</u>

De raad van toezicht deelt de visie van het bestuur dat het risico van dit tekort als gevolg van extra programmering in het kader van het 70-jarig bestaan, bij het niveau van het bestaande eigen vermogen en de huidige liquiditeitspositie, aanvaardbaar is. Aanvullende financiering is als gevolg van de huidige positieve liquiditeitspositie bij dit begrote tekort dan ook niet noodzakelijk. De financiële positie van het Holland Festival kan als gezond worden aangemerkt.

Voor het komende tijdvak 2017-2020 is vanuit het rijk aan het Holland Festival subsidie toegekend door het ministerie van OCW en is het Holland Festival wederom opgenomen in de culturele basisinfrastructuur (BIS). De gemeente Amsterdam heeft het Holland Festival ook ingedeeld in de Amsterdamse BIS. De toegekende subsidies van OCW en de gemeente Amsterdam zijn overeenkomstig de ingediende beleidsplannen en zijn vergelijkbaar met het huidige subsidieniveau (OCW) of iets daarboven (Amsterdam). Het Holland Festival is in staat gebleken om met betrekking tot de bijdragen van fondsen de ambities voor 2016 waar te maken. De in sommige gevallen ook meerjarige steun van de fondsen is essentieel voor het Holland Festival, maar het festival weet dat deze bijdragen niet structureel zijn. Naar de aard van het fonds is de bijdrage geoormerkt voor een voorstelling of specifiek project. In enkele gevallen is de bijdrage wel festivalbreed en meer algemeen van aard.

GELIEERDE RECHTSPERSONEN

De Stichting Vrienden van het Holland Festival is een gelieerde rechtspersoon. Het bestuur van deze stichting heeft in 2016 besloten een bedrag van € 100.000 uit haar middelen toe te kennen aan het Holland Festival. De financiële administratie van de Stichting Vrienden van het Holland Festival wordt om niet verzorgd door de financiële administratie van het Holland Festival. De financiële positie van deze stichting kan als gezond worden beschouwd.

6. ORGANISATIE

DOELSTELLING

Volgens de statuten: De Stichting Holland Festival heeft ten doel het coördineren en hoofdzakelijk in Amsterdam organiseren van bijzondere nationale en internationale manifestaties op het gebied van kunsten, waaronder met name het organiseren van het Holland Festival, het geven van bekendheid aan deze manifestaties en in het algemeen het verrichten van al datgene wat hiertoe in de ruimste zin van het woord bevorderlijk kan zijn, een en ander teneinde in een beperkte periode een zo groot mogelijk publiek kennis te laten nemen van ontwikkelingen op het gebied van kunsten in binnen- en buitenland, opdat daarvoor stimulansen worden gegeven aan met name het reguliere podiumkunstenaanbod.

KERNACTIVITEIT

De kernactiviteit van deze organisatie is het jaarlijks organiseren en doen realiseren van het Holland Festival.

JURIDISCHE STRUCTUUR

De organisatie heeft de juridische vorm van een stichting en is sinds de oprichting in 1947 ook als zodanig bij de Kamer van Koophandel ingeschreven. De stichting wordt geleid door een dagelijks bestuur dat bestaat uit een zakelijk directeur en een artistiek directeur. Het dagelijks bestuur komt minimaal vier maal jaarlijks in vergadering bijeen. Een raad van toezicht opereert als toezichthoudend orgaan. De raad van toezicht bestaat op dit moment uit zes personen. De raad van toezicht en het dagelijks bestuur komen jaarlijks ten minste vier maal in vergadering bijeen.

INTERNE ORGANISATIESTRUCTUUR EN PERSONELE BEZETTING

Binnen de organisatie staan de afdelingen Bedrijfsvoering (Financiën, Secretariaat, ICT en P&O), Communicatie & Marketing, Development (Fondsen- en sponsorwerving en Relatiebeheer), Productie en Programmering & Research onder leiding van de zakelijk directeur. Tweewekelijks vindt er overleg plaats tussen de zakelijk directeur en de artistiek directeur. De zakelijk directeur is voorzitter van het tweewekelijks stafoverleg met afdelingshoofden. Het programmaoverleg met de afdeling Programmering & Research en de zakelijk directeur wordt aangestuurd door de artistiek directeur.

Het Holland Festival had op 31 december 2016 vijftientig (17,41 FTE) medewerkers in dienst met een dienstverband voor onbepaalde tijd, dan wel een dienstverband voor één jaar. Het team werd in de aanloop naar het festival uitgebreid met een aantal (veelal regelmatig terugkerende) freelance medewerkers. Gedurende het festival werden ongeveer 145 oproepkrachten ingehuurd, voor het grootste deel jonge mensen die ingezet werden bij publieksbegeleiding, kaartverkoop, transportdiensten en technische ondersteuning. Omdat de inzet van deze medewerkers gegarandeerd en van onberispelijke kwaliteit moet zijn, maakt het festival geen gebruik van vrijwilligers, maar werft het veelal onder studenten en net afgestudeerden, daar waar het

Real Enemies
Darcy James Argue, Isaac Butler, Peter Nigrini,
Darcy James Argue's Secret Society

geen professionals betreft. Deze oproepkrachten worden hoofdzakelijk via een verloningsbureau uitbetaald.

Het Holland Festival heeft een eigen personeelsregeling. Met betrekking tot functie-indeling en het toepassen van salarisschalen is daarbij tot dusver gebruik gemaakt van de richtlijnen uit de CAO Theater en Dans. De pensioenregeling die het Holland Festival hanteert is de pensioenregeling van Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW).

7.

TERUGBLIK

2013-2016

HOLLAND FESTIVAL 2013-2016: SPIEGEL VAN DE WERELD, VOOR DE WERELD

Abida Parveen

Tijdens de afgelopen kunstplanperiode toonde het festival zich een spiegel van de wereld, met een open blik naar niet-westerse tradities en een beweging vanuit een worteling in de Europese cultuur. Het festival was daarbij 'artist-driven': het werk en de ontwikkeling van de kunstenaars stonden centraal en gaven de verschillende edities vorm en inhoud. Het festival volgde makers en ondersteunde hen bij de creatie van nieuw werk via opdrachten en coproducties. Nederlandse midcareer makers kregen een internationaal podium in het Holland Festival. Theatergroepen als De Warme Winkel en Wunderbaum (coproducties) en componisten als Rob Zuidam, Michel van der Aa en Anat Spiegel (compositieopdrachten) stonden zodoende de afgelopen jaren in het festival met nieuw werk.

Daarnaast was het festival op zoek naar nieuwe vormen, nieuwe namen en werk dat een breed en deels ook nieuw publiek aanspreekt. De wisseling in artistieke directie bracht geen majeure verandering in die beleidslijn, noch in de uitgezette programmeringslijnen. Wel traden er accentverschillen op in de invulling en bracht Ruth Mackenzie aandacht voor de moderne technieken in. Vanaf 2015 exploreert het festival ook de verhouding tussen live podiumkunst en de digitale wereld en stimuleert het podiumkunstenaars het digitale platform te verkennen.

Markante momenten van de afgelopen vier jaar waren onder andere:

- De grote muziekprojecten rondom Luigi Nono (2014), Pierre Boulez (2015) en Olga Neuwirth (2016) in de Gasouder, en de focus op het werk van Wunderbaum (2016). De introductie van de Oostenrijkse 'musicabanda' Franui (2013), het Ierse The Gloaming (2013), theatermakers als Simon Stone (2013), Christiane Jatahy (2015) en Joël Pommerat (2016).
- Samenwerking met (internationale) partners maakte het mogelijk om bijzonder en grootschalig werk te presen-

teren, zoals het optreden van The Orchestra of Syrian Musicians in 2016, en eerder Matthew Barney's *River of Fundament* (2014).

- De soefi-zang uit Pakistan (Abida Parveen, 2014) en de Algerijnse 'Kashba blues' van El Gusto (2013).
- De introductie van de *Holland Festival Proms*: een minifestival binnen het festival met grensoverschrijdende samenwerkingen tussen artiesten die zich in de populaire cultuur bewegen en de klassieke orkesten (Anna Calvi & Metropole Orkest, 2015).
- Andere bijzondere projecten met een 'pop'-element waren Ben Frost's *The Wasp Factory* (2014), Peter Sellars' *Desdemona* met Rokia Traoré (2013) en het Orchestra of Syrian Musicians, dat in 2016 optrad met een hele reeks popartiesten onder wie Damon Albarn, Paul Weller en Malukah.
- Projecten op bijzondere locaties, gecoproduceerd door het festival, waar het festival het publiek de stad liet ontdekken: *Exhibit B* in Loods 6 (2013), *Gavrilo Princip* bij Amsterdam Roest (2014), *Niet Meer Zonder Jou* op de Burgemeester de Vlugtlaan (2015) en *Opera in het park* in Park Frankendael.

CONTEXT, EDUCATIE, TALENTONTWIKKELING EN PARTICIPATIE

The Future of Sex
Wunderbaum

In de afgelopen vier jaar kon het Holland Festival met betrekking tot educatie en participatie deels bouwen op eerdere ervaringen en deels nieuwe richtingen uitproberen. De activiteiten die jaarlijks georganiseerd worden voor een breed publiek én de activiteiten specifiek voor en in samenspraak met de kunstvakopleidingen, hebben inmiddels een stevige inbedding en worden zeer gewaardeerd. De contacten met festivalkunstenaars en de kennisoverdracht vanuit de bron, staan garant voor unieke momenten in de beleving van het publiek en de ontwikkeling van jonge kunstenaars. Met universiteiten die een opleiding Kunst en Beleid, Theaterwetenschap, Muziekwetenschap of vergelijkbaar aanbieden (Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam), werkt het festival samen op het gebied van seminars, colleges en werkgroepen gerelateerd aan werk in het festival. Zo vond in 2013 een muziektheater-driedaagse plaats (samenwerking met Theatre and Performance Studies van de Universiteit van Amsterdam), waar twintig Britse en Duitse studenten voor naar Amsterdam kwamen. In 2014 was er een symposium in het kader van het grote Luigi Nono-project en in 2015 *De kunst van het luisteren* met Olga Neuwirth.

Het festival vindt het belangrijk om jonge kunstenaars, kunstvakstudenten en midcareer kunstenaars te ondersteunen op hun weg naar excellentie. Zoals beschreven functioneert het festival als internationaal platform voor de midcareer makers. Kunstvakstudenten krijgen activiteiten aangeboden die de aankomende professionals ondersteunen en stimuleren in hun ontwikkeling. Door de verbindingen die daarvoor worden aangegaan, wortelt het festival in Amsterdam, neemt het zijn verantwoordelijkheid voor het lokale (kunst)klimaat en verlaagt het de drempel die de internationale uitstraling van het festival soms met zich meebrengt. De mogelijkheid om als performer deel te nemen in projecten zoals in de *Holland Festival Proms* of de lunchconcerten, of aan een project als *Exhibit B* (2013) verruimt de blik van de studenten en jonge makers en zorgt voor internationale kennisoverdracht en nieuwe verbindingen.

Exhibit B
Brett Bailey, Third World Bunfight

Het festival organiseerde bovendien een reeks succesvolle open en besloten masterclasses voor studenten van kunstvakopleidingen, gegeven door topkunstenaars uit de programmering. Vanaf 2015 presenteerden we deze onder de noemer *Summer School*. Onder anderen schrijver en librettist David Mitchell, componist Kaija Saariaho, componist Guo Wenjing, danser Mark Lorimer en de Akram Khan Company deden dat. Choreograaf Abou Lagraa werkte met dansers van Solid Ground. De aanwezigheid van het Kronos Quartet werd in 2016 uitgebreid benut voor talentontwikkeling: het kwartet werd gekoppeld aan de hun nog onbekende componist Yannis Kyriakides, die een stuk schreef dat het kwartet uitvoerde samen met het jonge Nederlandse Ragazze Quartet. Daarnaast gaf het Kronos Quartet in de Tolhuistuin masterclasses aan kwartetten (waaronder een saxofoonkwartet) die studeren aan de Nederlandse StrijkKwartet Academie. In samenwerking met Frascati vonden er twee sessies plaats met festivalkunstenaars: in 2014 met Nicolas Stemann; in 2015 met Massimo Furlan en Claire de Ribaupierre. De sessie van 2016 met regisseur Milo Rau wordt doorgeschoven naar 2018. Ook organiseerde het festival in 2016 de pilot *Immerse@HF*, een meerdaags inspiratieprogramma voor een nieuwe generatie potentiële festivalkunstenaars, met de intentie dit jaarlijks te organiseren. Een uitdaging blijft het ontwikkelen van een zinvol traject met middelbare scholen. Het Holland Festival deed die constatering al eerder. Om niet alleen door de eigen, wellicht gekleurde bril van moeizame resultaten te blijven kijken, werd daarom besloten tot samenwerking met gespecialiseerde instellingen. In 2013 was dat de masteropleiding Kunsteducatie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, in 2015 De Pit. Dit

educatiebureau met een zeer hecht en uitgebreid netwerk onder scholen en scholieren, kwam echter tot dezelfde conclusie. Educatief aanbod van het Holland Festival voor deze leeftijdscategorie sluit weliswaar vaak thematisch aan op het curriculum (geschiedenis, maatschappijleer, grote denkers, kunst- en cultuurvakken), maar docenten zijn vaak moeilijk te bewegen hun routine te veranderen of een extra tijdsinvestering te doen, de leerlingen hebben al vanaf april te maken met toetsen en examens. Incidenteel voorstellingsbezoek door een klas vindt hooguit plaats als dat goed uitkomt en door de docent wordt omarmd en gecoördineerd, zoals in 2014 met *Thyestes* van Simon Stone.

Een nieuwe mogelijkheid om educatie voor jongeren vorm te geven diende zich aan in 2015. Samen met de IMC Weekendschool bedacht het Holland Festival een educatieproject waarin de alumni van de Weekendschool actief konden meelopen in de festivalorganisatie. Rondom de voorstelling *M.U.R.S.* zouden jongeren tussen de 16 en 24 jaar vloggen en leren hoe je een social media-campagne maakt. Hiervoor zouden ze les krijgen van de medewerker social media. Helaas werd dit project door de Weekendschool geannuleerd wegens gebrek aan tijd bij de alumni, de meesten van hen zaten in hun examenperiode. In 2016 deden we wederom een poging. Ditmaal met meer succes. Zes studenten kregen een muziekworkshop in het kader van de voorstelling *Safar Nord-Sud*. In de periode 2017-2020 werken Holland Festival en de IMC Weekendschool gestaag door aan de uitbreiding van de samenwerking.

COMMUNICATIE & MARKETING

Keaton Henson & Amsterdam Sinfonietta

In de periode 2013-2016 maakte de communicatie en marketingafdeling een grote ontwikkeling door. Door de wisseling van artistiek directeur werd er een nieuwe huisstijl gelanceerd, conform de traditie van het Holland Festival. In het beleidsplan voor deze periode werd de ambitie geformuleerd om meer digitaal te gaan werken en langzaam print te vervangen door digitale uitingen. Dit resulteerde in een totale aanpassing van de website, de introductie van de Holland Festival-app en het opzetten van Adwordcampagnes, waarvoor het Google Grantsprogramma werd gebruikt. De uitklapfolder verdween en de decembaanbieding werd steeds meer gedigitaliseerd.

Er werd deze periode bewust gewerkt aan verjonging van het Holland Festivalpubliek. Uit cijfers van het tweejaarlijkse publieksonderzoek van Motivaction bleek in 2015 dat de

gemiddelde leeftijd van de Holland Festivalbezoeker niet is gestegen maar zelfs licht gedaald. De gemiddelde leeftijd van de bezoekers was op dat moment 54 jaar. In 2013 was de gemiddelde leeftijd 55 jaar. De groep jongere bezoekers steeg in de afgelopen jaren naar 12% in 2015. De groep actieve kaartkopers steeg in de afgelopen vier jaar flink. De database van kaartkopers steeg van ruim 55.000 adressen in 2013 naar meer dan 76.500 adressen in 2016. Hieruit blijkt de groeiende aandacht voor het festival.

DEVELOPMENT

Tomorrow is the Question
Rirkrit Tiravanija

Het Holland Festival sloot in 2016 een kunstenplanperiode af. De doelen die op het gebied van development voor de periode 2013-2016 waren geformuleerd, zijn soms boven verwachting gerealiseerd en soms te ambitieus gebleken. Het Holland Festival was in de afgelopen jaren opnieuw succesvol in het werven van nieuwe inkomsten, het vasthouden van bestaande steun en het cultiveren van vele nieuwe contacten. Tegelijkertijd bleef het moeilijk om te voorspellen hoe private inkomstenbronnen zich bewegen. Diverse factoren beïnvloeden de geldgever. Het festival heeft niet op al die factoren (evenveel) invloed.

ORGANISATIE

The Orchestra of Syrian Musicians
with Damon Albarn and guests

Tijdens het nu afgesloten subsidietijdvak werden bij het ministerie van OCW en de gemeente Amsterdam bezuinigingen op het kunst- en cultuurbudget ingevoerd. De jaarlijkse structurele subsidie van Holland Festival nam af met € 288.000. Holland Festival heeft deze bezuinigingen opgevangen door intensivering van de fondsenwerving, waardoor de 'output' van het Holland Festival qua omvang, aantallen producties en voorstellingen, op nagenoeg vergelijkbare voet

kon worden voortgezet. Ondanks de bezuinigingen stelt het ministerie van OCW hoge eisen op het gebied van talentontwikkeling en educatie. Ook bleef de ambitie van het festival op het gebied van publieksbereik gehandhaafd. Dit heeft geleid tot uitbreiding van het vaste personeel en verhoging van de vaste kosten van de organisatie. Deze uitbreiding was nodig voor handhaving van het bestaande niveau van de fondsenwerving en om nog hoger in te zetten op het werven bij particulieren, fondsen en sponsors in binnen- en soms buitenland. Om beleidsmatig invulling te geven aan de ambities op het gebied van educatie, talent- en publieksontwikkeling was uitbreiding van de vaste personele bezetting ook noodzakelijk op het gebied van research & programmering en bij de afdeling Communicatie & Marketing. In termen van culturele output in operationele en financiële zin betekende dit dat er druk staat op het aantal mogelijk te presenteren producties. Tijdens dit subsidietijdvak is het aandeel van de activiteitenlasten materieel gedaald van 71,3% in 2013 naar 68,7% in 2016.

8. BESTUUR

Het bestuur van het Holland Festival wordt gevormd door twee nevensgeschikte directeuren, Ruth Mackenzie, artistiek directeur en Annet Lekkerkerker, zakelijk directeur. De directie overlegt tenminste tweewekelijks over lopende zaken als programmering en langetermijnbeleid. Daarnaast komt het bestuur een aantal keer per jaar formeel bijeen om financiën, jaarplanning en artistiek beleid te bespreken, vast te stellen en te evalueren. Van deze vergaderingen worden verslagen gemaakt die ter informatie aan de raad van toezicht worden verstrekt. De raad van toezicht voerde in 2016 met beide directeuren separaat een evaluatiegesprek. Daarin kwamen onder andere aan de orde: het huidige functioneren, de toekomstverwachtingen, de ambities en de '360°-feedbackmethode' die gedaan werden met stafleden van het festival.

Het bestuur is zich bewust van het feit dat het festival wordt gemaakt, geproduceerd en onder de aandacht gebracht door velen en dankt iedereen die heeft bijgedragen aan het succes van het Holland Festival 2016.

We danken het ministerie van OCW en de gemeente Amsterdam voor hun subsidie en het vertrouwen dat ze met de toekenning van de subsidie voor de kunstenplanperiode 2017-2020 hebben uitgesproken. We danken de vele private fondsen, sponsors en bedrijfsvrienden voor hun financiële steun en enthousiasme. We zijn trots op de particuliere donateurs van het festival, de Holland Festival Vrienden en de Governors: hun bijdrage, enthousiasme en ambassadeurschap speelt een grote rol in het succes van het Holland Festival.

We danken alle kunstenaars wiens werk we hebben getoond op het Holland Festival 2016. Zij verrijken niet alleen het culturele leven in de stad Amsterdam gedurende de maand juni, maar ook ons leven en dat van de toeschouwers. Hun kunst is onmisbaar en toont ons mens- en wereldbeelden die ons verrassen, verbazen, ontroeren of aan het denken zetten. Hun werk verruimt onze blik en opent onze oren. Daarmee dragen de kunstenaars bij aan de open, pluriforme samenleving die ons dierbaar is.

Door de kennis en kunde van alle festivalmedewerkers waren er in het Holland Festival 2016 133 voorstellingen en concerten te zien en te horen, haalden we een bezettingspercentage van ruim 85%, verlieten de kunstenaars tevreden Amsterdam en beleefde het publiek memorabele momenten. Wij bedanken hen allemaal voor hun energie, enthousiasme en grote inzet.

Annet Lekkerkerker

Ruth Mackenzie

9.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2016

In € na resultaatbestemming

ACTIVA		31 december 2016	31 december 2015
<u>Vaste activa</u>			
Immateriële vaste activa	1	95.103	82.863
Materiële vaste activa	2	<u>35.054</u>	<u>42.892</u>
Totaal vaste activa		130.157	125.755
<u>Vlottende activa</u>			
Vorraden	3	9.753	7.612
Vorderingen	4	579.288	511.369
Liquide middelen	5	<u>631.821</u>	<u>675.725</u>
Totaal vlottende activa		1.220.862	1.194.706
TOTAAL ACTIVA		<u>1.351.019</u>	<u>1.320.461</u>
PASSIVA		31 december 2016	31 december 2015
<u>Eigen vermogen</u>			
Algemene reserve	6	388.942	343.554
Continuïteitsreserve	7	300.000	300.000
Bestemmingsfonds OCW	8	274.251	227.619
Bestemmingsreserve restant subsidie OCW	9	-	<u>112.424</u>
Totaal eigen vermogen		963.193	983.597
<u>Kortlopende schulden</u>			
Crediteuren	10	115.274	34.559
Belastingen/Premies	11	35.499	34.015
Overige schulden en overlopende passiva	12	<u>237.053</u>	<u>268.290</u>
Totaal kortlopende schulden		387.826	336.864
TOTAAL PASSIVA		<u>1.351.019</u>	<u>1.320.461</u>

9.2 CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

BATEN		Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
<u>Directe opbrengsten</u>				
Publieksinkomsten totaal		832.085	780.000	776.634
- Publieksinkomsten buitenland		-	-	-
- Publieksinkomsten binnenland totaal	1	832.085	780.000	776.634
- Kaartverkoop		749.674	700.000	677.705
- Overig		29.204	40.000	38.619
- Waardering vrijkaarten		53.207	40.000	60.310
- Sponsorinkomsten				
- Sponsoring in natura	2	45.244	40.000	42.275
- Overige sponsorinkomsten	3	211.500	210.000	202.000
- Overige inkomsten				
- Coproducten	4	14.674	35.000	160.651
- Overig	5	4.185	15.000	15.053
<u>Indirecte opbrengsten</u>				
- Kapitalisatie van vrijwilligers		-	-	-
- Overige indirecte opbrengsten		-	-	-
Totaal opbrengsten		1.107.688	1.080.000	1.196.613
<u>Subsidies en bijdragen</u>				
Structurele subsidie OCW	6	3.226.209	3.183.553	3.183.553
Structurele subsidie provincie		-	-	-
Structurele subsidie Amsterdam	7	706.230	706.230	706.230
Structurele subsidie andere organen		-	-	-
Overige niet structurele subsidies/bijdragen				
Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	8	71.208	62.500	51.514
Overige bijdragen uit private middelen				
- Particulieren	9	347.500	362.500	497.500
- Bedrijven		-	-	-
- Private fondsen	10	905.000	900.500	885.500
- Goede doelenloterijen		-	-	-
Totaal subsidies en bijdragen		5.256.147	5.215.283	5.324.297
TOTAAL BATEN		6.363.835	6.295.283	6.520.910

9.2 CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

LASTEN		Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
<u>Beheerlasten personeel</u>		<u>Aantal/FTE</u>		
Vast contract	19 / 12,24 11	842.907	848.531	733.113
Tijdelijk contract	6 / 1,70 12	55.796	4.020	5.791
Inhuur	1 / 0,03 13	3.249	7.500	43.240
Beheerlasten materieel	14	638.288	557.465	590.690
Totaal beheerlasten		1.540.240	1.417.516	1.372.834
<u>Activiteitenlasten personeel</u>		<u>Aantal/FTE</u>		
Vast contract	7 / 4,93 15	354.220	371.941	356.804
Tijdelijk contract	1 / 0,24 16	1.408	1.185	24.149
Inhuur	1 / 0,60 17	100.756	99.800	105.185
Activiteitenlasten materieel	18	4.390.118	4.482.500	4.428.859
Totaal activiteitenlasten		4.846.502	4.955.426	4.914.997
TOTAAL LASTEN		6.386.742	6.372.942	6.287.831
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING		-22.907	-77.659	233.079
Rentebaten en -lasten		2.503	5.000	5.890
EXPLOITATIERESULTAAT		-20.404	-72.659	238.969
Bestemming resultaat				
Exploitatieresultaat		-20.404		
Bij: Aanwending bestemmingsreserve restant subsidie 2009-2012		112.424		
Saldo te verdelen na aanwending bestemmingsreserve restant subsidie 2009-2012		92.020		
Af: toevoeging ten behoeve van het bestemmingsfonds OCW		-46.632		
Af: toevoeging ten behoeve van de algemene reserve		-45.388		
Onverdeeld saldo resultaat		-		

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS

ALGEMEEN

Stichting Holland Festival is op 24 juni 1947 opgericht en is gevestigd in Amsterdam. De stichting heeft op grond van artikel 3 van de statuten als doelstelling 'het coördineren en hoofdzakelijk in Amsterdam organiseren van bijzondere nationale en internationale manifestaties op het gebied van kunsten, waaronder het organiseren van het Holland Festival, het geven van bekendheid aan deze manifestaties en in het algemeen het verrichten van al datgene wat hiertoe in de ruimste zin van het woord bevorderlijk kan zijn, een en ander teneinde in een beperkte periode een zo groot mogelijk publiek kennis te laten nemen van ontwikkelingen op het gebied van kunsten in binnen- en buitenland, opdat daardoor stimulansen worden gegeven aan met name het reguliere podiumkunstenaanbod'.

Toegepaste standaarden

Richtlijn voor de waarderingsgrondslagen zijn het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 en de richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, met name RJ 640 en de wet WNT, Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector.

Vergelijkende cijfers

Er hebben zich in de rubricering van opbrengsten en kosten geen wijzigingen voorgedaan. Wel is de post "overige personeelskosten" vanwege de uiteenlopende aard van de onderliggende bedragen op die onderliggende onderdelen uitgesplitst.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING, EN VOOR DE OMREKENING VAN VREEMDE VALUTA'S

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen

wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Transacties in vreemde valuta's

Transacties luidend in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de geldende wisselkoers per de transactiedatum.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten bij het Holland Festival vlottende activa, liquide middelen en kortlopende schulden. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen actuele waarde. Op vorderingen wordt een noodzakelijke geachte voorziening getroffen voor risico van oninbaarheid.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs die bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik, verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de geschatte economische levensduur. De afschrijvingspercentages voor automatisering zijn 33,3% of 25%, voor inventaris 10%, 16,6% of 20% en voor verhuizing 16,6%. Investerings in materiële vaste activa lager dan € 1.000 worden direct ten laste van het resultaat gebracht.

Voorraden

De voorraad wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Bij de waardering wordt op de balansdatum rekening gehouden met

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS

---

eventueel optredende waardeverminderingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief transactiekosten (indien materieel). Eventuele voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Liquide middelen

De kas- en banktegoeden worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Kasmiddelen in vreemde valuta worden, indien aanwezig, gewaardeerd tegen de wisselkoers per balansdatum.

Eigen vermogen

De minister van OCW zal aan het einde van de cultuurnota-periode een beslissing nemen over de resterende middelen in het bestemmingsfonds OCW.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd, verliezen zodra ze voorzien zijn. Activiteitenlasten worden verantwoord in het jaar waarvoor de verplichtingen zijn aangegaan. Tot de beheerlasten worden gerekend alle personele en materiële lasten die samenhangen met het beheer van de organisatie (overheadlasten). Tot de activiteitenlasten behoren de lasten die direct samenhangen met de activiteiten van de instelling.

Pensioenlasten

Het Holland Festival kent voor zijn personeel een pensioenregeling op basis van het middelloonstelsel. De pensioenregeling is ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Het Holland Festival heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. De pensioenlast in de staat van baten en lasten is gelijk aan de over de periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als op de balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen.

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016
in €

VASTE ACTIVA

1: Immateriële vaste activa	Website	Huisstijl	Totaal
<u>Stand aanvang boekjaar</u>			
Aanschafwaarde	117.015	40.898	157.913
Cumulatieve afschrijving	-64.826	-10.224	-75.050
Boekwaarde	52.189	30.674	82.863
<u>Mutaties boekjaar</u>			
Investerings	68.641	-	68.641
Afschrijvingen	-46.176	-10.225	-56.401
Netto mutaties boekjaar	22.465	-10.225	12.240
<u>Stand einde boekjaar</u>			
Aanschafwaarde	185.656	40.898	226.554
Cumulatieve afschrijving	-111.002	-20.449	-131.451
Boekwaarde	74.654	20.449	95.103

Na de invoering van de nieuwe huisstijl in 2015 is er in 2016 voor € 17.195 geïnvesteerd in de optimalisatie van de website en voor een bedrag van € 51.446 in de Holland Festival-app.

2: Materiële vaste activa	Automatisering	Inventaris	Totaal
<u>Stand aanvang boekjaar</u>			
Aanschafwaarde	98.565	129.673	228.238
Cumulatieve afschrijving	-98.217	-87.129	-185.346
Boekwaarde	348	42.544	42.892
<u>Mutaties boekjaar</u>			
Investerings	-	10.239	10.239
Afschrijvingen	-348	-17.729	-18.077
Netto mutaties boekjaar	-34	-7.490	-7.838
<u>Stand einde boekjaar</u>			
Aanschafwaarde	98.565	139.912	238.477
Cumulatieve afschrijving	-98.565	-104.858	-203.423
Boekwaarde	-	35.054	35.054

In 2016 zijn er kleine investeringen gedaan in de kantoorinrichting voor € 4.670 en in materiaal ten behoeve van de jaarlijkse citydressing voor € 5.569.

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016
in €

VLOTTENDE ACTIVA **31 december 2016** **31 december 2015**

3: Voorraden

Vervoersbewijzen OV	3.958	1.017
Drukwerk nieuwe huisstijl	5.795	6.595
Totaal voorraden	9.753	7.612

4: Vorderingen

Totaal vorderingen	579.288	511.369
---------------------------	----------------	----------------

De hieronder gespecificeerde vorderingen zijn opeisbaar binnen een jaar na balansdatum.

Debiteuren	146.805	128.883
-------------------	----------------	----------------

Het treffen van een voorziening voor oninbare debiteuren is niet noodzakelijk gebleken.

Vooruitbetaalde kosten

Investeringen 2017 automatisering	9.866	-
Beheerlasten personeel 2017	5.191	-
Beheerlasten materieel 2017	5.830	-
Activiteitenlasten materieel 2017	133.787	-
Activiteitenlasten materieel 2018	13.325	-
Activiteitenlasten materieel 2019	17.681	2.973
Beheerlasten materieel 2016	-	14.230
Activiteitenlasten materieel 2016	-	62.947
Totaal vooruitbetaalde kosten	185.680	80.150

Vorderingen op subsidiënten en fondsen

Fonds 21	87.500	87.500
Stichting Ammodo	25.000	55.000
VSBfondsen	75.000	75.000
Kersjes Fonds	5.000	-
Stichting Dioraphte	-	7.500
Gemeente Amsterdam DMO	-	56.498
Totaal vorderingen op subsidiënten en fondsen	192.500	281.498

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

in €

Vervolg vlottende activa	31 december 2016	31 december 2015
<u>Overige vorderingen</u>		
Omzetbelasting	47.749	3.262
Depots en waarborgen	1.486	1.486
Voorschotten personeel	1.070	1.090
Te ontvangen uitkering ziekteverzuim	3.173	-
Te factureren doorbelastingen	825	-
Te ontvangen bijdrage Governor 2015	-	15.000
Totaal overige vorderingen	54.303	20.838

5: Liquide middelen

Kas	6.370	3.421
Rabo rekening-courant	86.313	64.249
Rabo bonusrekening	539.138	608.055
Totaal liquide middelen	631.821	675.725

Stichting Holland Festival kan vrij over haar liquide middelen beschikken.

PASSIVA	31 december 2016	31 december 2015
Eigen vermogen		
Totaal eigen vermogen	963.193	983.597

Resultaatbestemming

De raad van toezicht heeft tijdens de vergadering van 23 juni 2016 het voorstel over volledige aanwending van het resterende bedrag van € 112.424 van de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012 van het bestuur van Holland Festival besproken en aanvaard. Die bestemmingsreserve wordt aangewend ten behoeve van dekking van een deel van de gemaakte kosten voor het programma Holland Festival Proms. Het exploitatieresultaat van 2016 zal na verrekening met de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012 worden verdeeld over de algemene reserve en het bestemmingsfonds OCW. Het aandeel in $\frac{1}{3}$ van de totaal-opbrengsten van de subsidie OCW bepaalt het aandeel van het resultaat dat wordt bijgeschreven op het bestemmingsfonds OCW. Het resterende deel wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

in €

	2016	
Bepaling verdeelsleutel resultaat 2016	in €	in %
Subsidie Cultuurnota ministerie van OCW	3.226.209	50,7
Subsidie gemeente Amsterdam	706.230	11,1
Overige opbrengsten	2.433.899	38,2
Totaal	6.366.338	100,0
Exploitatiesaldo 2016	-20.404	in %
Onttrekking aan bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012	112.424	
Resteert te verdelen resultaat 2016 vol- gens bovenstaande verdeling	92.020	
Toevoegen aan algemene reserve	45.388	49,3
Toevoegen aan bestemmingsfonds OCW	46.632	50,7

Het eigen vermogen is na resultaatbestemming als volgt nader te specificeren.

6: Algemene reserve	31 december 2016	31 december 2015
Algemene reserve aanvang boekjaar	343.554	221.146
Aandeel in resultaat Holland Festival 2016	45.388	-
Aandeel in resultaat Holland Festival 2015	-	122.408
Saldo algemene reserve ultimo boekjaar	388.942	343.554

Bestemmingsreserves

7: Continuïteitsreserve	300.000	300.000
--------------------------------	----------------	----------------

8: Bestemmingsfonds OCW	31 december 2016	31 december 2015
Aanvang boekjaar bestemmingsfonds OCW	227.619	111.058
Resultaatbestemming 2016	46.632	-
Resultaatbestemming 2015	-	116.561
Saldo bestemmingsfonds OCW ultimo boekjaar	274.251	227.619

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

in €

Vervolg bestemmingsreserves

31 december 2016   31 december 2015

9: Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012

Als gevolg van twee besluiten door respectievelijk het toenmalige bestuur in 2014 en de huidige raad van toezicht is de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012 volledig aangewend.

Aanvang boekjaar	112.424	292.343
Onttrekking aan bestemmingsreserve restant subsidie cf besluit van 16 september 2014	-	-179.919
Onttrekking aan bestemmingsreserve restant subsidie cf besluit raad van toezicht van 23 juni 2016	-112.424	-
Saldo bestemmingsreserve restant subsidie OCW ultimo boekjaar	-	112.424

Eigen vermogen

Als gevolg van het resultaat van +/- € 20.404 over het afgesloten boekjaar daalt het eigen vermogen van Holland Festival tot € 963.193. Het OCW-geormerkt deel van het eigen vermogen, het bestemmingsfonds OCW, staat niet vrij ter beschikking van Holland Festival en bedraagt na de verdeling van het resultaat € 274.251. Of en hoe deze post in de nabije toekomst kan worden aangewend is afhankelijk van besluitvorming van het ministerie van OCW. Deze besluitvorming zal gebaseerd zijn op interne beleidsvoornemens van het ministerie van OCW omtrent het bestemmingsfonds OCW en de beoordeling van de prestaties van het Holland Festival over de nu afgelopen subsidieperiode 2013-2016 in relatie tot het goedgekeurde beleidsplan 2013-2016 van Holland Festival. Het vrij beschikbaar deel van het eigen vermogen is verdeeld in een doelvermogen, de continuïteitsreserve, met een ongewijzigde omvang van € 300.000 en een vrij beschikbaar vermogen, de algemene reserve, dat na de verdeling van het resultaat van 2016 is uitgekomen op € 388.942. De continuïteitsreserve is gevormd in 2008 en is toen vastgesteld op € 100.000. In 2014 is besloten om deze reserve te vergoten tot € 300.000. Met dit doelvermogen wordt dekking gegeven aan vorderingen op gerealiseerde maar nog niet ontvangen subsidies en bijdragen van fondsen en op vooruitbetaalde kosten ten behoeve van toekomstige producties.

9.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

in €

Kortlopende schulden	31 december 2016	31 december 2015
IO: Crediteuren	115.274	34.559
II: Belastingen en premies		
Loonbelasting en premies SVW	32.754	31.078
Pensioen	2.745	2.937
Totaal belastingen en premies	35.499	34.015
12: Overige schulden en overlopende passiva		
<u>Overlopende passiva en nog te betalen kosten</u>		
Nog op te nemen vakantiedagen	58.561	46.723
Nog te betalen vakantiegeld	38.099	36.282
Fonds op naam "Für Elise"	25.000	37.500
Vooruitontvangen bijdragen	92.000	70.000
Rekening-courant Stichting Vrienden	7.285	3.412
Beheerlasten materieel aflopend boekjaar	16.108	8.216
Activiteitenlasten materieel aflopend boekjaar	-	66.157
Totaal overlopende passiva	237.053	268.290

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Ministerie van OCW - Subsidie Cultuurnotaperiode 2013-2016

In het schrijven van 18 september 2012 met referentie 437671 heeft het ministerie van OCW het subsidiebesluit voor de cultuurnotaperiode 2013-2016 kenbaar gemaakt. Het toegekende bedrag over de cultuurnotaperiode bedraagt op basis van dit besluit € 12.641.436. Voor 2013 betekent dit een subsidiebedrag van € 3.160.359. Op 4 december 2013 maakte het ministerie van OCW zijn besluit wijziging subsidie vanwege de overheidsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling met referentie 563445 bekend. Het betreft een verhoging van het oorspronkelijke jaarlijkse subsidiebedrag met € 8.628 wat resulteert in een jaarbedrag voor 2013 en opvolgende jaren van € 3.168.987. Op 29 augustus 2014 maakte het ministerie van OCW zijn besluit wijziging subsidie vanwege de overheidsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling met referentie 654444 bekend. Het betreft een verhoging van het oorspronkelijke jaarlijkse subsidiebedrag met € 10.204 wat resulteert in een jaarbedrag voor 2014 en opvolgende jaren van € 3.179.191. Op 6 augustus 2015 heeft het ministerie van OCW middels schrijven met kenmerk 783705 een wijziging subsidie 2013-2016 kenbaar gemaakt waarbij het subsidiebedrag voor 2015 is vastgesteld op € 3.183.553. Met de laatste prijsbijstelling van 2016 overeenkomstig het besluit Wijziging subsidie 2013-2016 van 12 augustus 2016 met referentie 1045522 is de subsidie voor 2016 vastgesteld op € 3.226.209.

Gemeente Amsterdam - Subsidie Kunstenplanperiode 2013-2016

In het schrijven van 14 maart 2013 van de gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling met kenmerk 13/1616, maakt de gemeente Amsterdam haar beschikking subsidieverlening Kunstenplan 2013-2016 bekend. Het bedrag is vastgesteld op jaarlijks € 706.230, ieder jaar eventueel aan te passen aan nominale prijswijzigingen. Tot dusver hebben geen prijsaanpassingen plaatsgevonden.

Huurverplichting huisvesting

Het gebruik van de kantoorruimte Piet Heinkade 5 is vastgelegd in een huurovereenkomst tussen Stichting Beheer Accommodatie Muziekgebouw en Bimhuis en Stichting Holland Festival. De huurperiode van 5 jaar eindigend op 28 februari 2010 is na verstrijken voortgezet in een overeenkomst voor onbepaalde tijd. Voor opzegging dient een termijn van één jaar in acht te worden genomen. De huurprijs is bij aanvang vastgesteld op € 170,84 per vierkante meter en de huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd. Het gehuurde omvat 299 vierkante meter. Er is geen bankgarantie afgegeven.

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

BATEN	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
<u>Directe opbrengsten</u>			
I: Publieksinkomsten binnenland totaal	832.085	780.000	776.634
● Kaartverkoop			
- Netto recette	749.674	700.000	677.705
● Overig			
- Omzet horeca	13.236	25.000	23.873
- Omzet programma's en merchandise	15.968	15.000	14.746
Totaal overig	29.204	40.000	38.619
● Waardering vrijkaarten			
- Waardering vrijkaarten	53.207	40.000	60.310
- Waardering verleende korting	-	-	-
<u>Sponsorinkomsten</u>			
2: Sponsoring in natura			
Westergasfabriek Meyer-Bergman	45.244	40.000	42.275
3: Overige sponsorinkomsten			
Westergasfabriek Meyer-Bergman	10.000	10.000	10.000
Clifford Chance LLP	20.000	20.000	20.000
Rabobank Amsterdam	85.000	85.000	85.000
HF Business	35.000	40.000	35.000
Kempen & Co	30.000	30.000	15.000
Bloomberg	31.500	-	-
Google Cultural Institute	-	-	37.000
Overige prospects	-	25.000	-
Totaal overige sponsorinkomsten	211.500	210.000	202.000

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
<u>Overige inkomsten</u>			
4: Coproductenten			
NTR	-	-	20.000
Stedelijk Museum	-	-	105.119
Bijdragen royalties in coproducties	14.674	-	4.332
Grame de Lyon	-	-	5.000
Sydney Festival	-	-	25.000
Universiteit van Amsterdam	-	-	750
Conservatorium van Amsterdam	-	-	450
Overige prospects	-	35.000	-
Totaal coproductenten	<u>14.674</u>	<u>35.000</u>	<u>160.651</u>
5: Overig			
Advertenties	<u>4.185</u>	<u>15.000</u>	<u>15.053</u>
Totaal overige inkomsten	4.185	15.000	15.053

Subsidies en bijdragen

6: Cultuurnota 2013-2016 3.226.209 3.183.553 3.183.553

De structurele subsidie OCW is opgenomen overeenkomstig het subsidiebesluit met referentienummer 437671 van 18 september 2012. Het jaarlijks subsidiebedrag is € 3.160.359. Met de laatste prijsbijstelling van 2016 overeenkomstig het besluit Wijziging subsidie 2013-2016 van 12 augustus 2016 met referentie IO45522 is de subsidie voor 2016 vastgesteld op € 3.226.209.

7: Amsterdam Kunstenplan 2013-2016 706.230 706.230 706.230

De structurele subsidie gemeente Amsterdam is opgenomen overeenkomstig de beschikking subsidieverlening kunstenplan 2013-2016 met kenmerk 13/1616 van 14 maart 2013. Het jaarlijkse subsidiebedrag is € 706.230.

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
<u>Overige niet structurele subsidies/bijdragen</u>			
8: Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen			
Fonds Podiumkunsten	33.000	30.000	32.000
Stadsdeel Oost	5.000	5.000	5.000
Goethe-Instituut	10.000	10.000	4.000
Institut Français/Maison Descartes	2.500	4.000	4.000
Pro Helvetia	15.386	5.000	-
Buitenlandse vertegenwoordigingen	-	8.500	-
Ambassade Verenigde Staten	5.322	-	2.673
Ambassade Oostenrijk	-	-	1.200
Ambassade Spanje	-	-	1.000
Ambassade Duitsland	-	-	1.000
Ambassade Argentinië	-	-	641
Totaal overige subsidies en bijdragen	71.208	62.500	51.514
<u>Overige bijdragen uit private middelen</u>			
9: Particulieren			
Holland Festival Board of Governors	222.500	237.500	297.500
Stichting Vrienden van het Holland Festival	100.000	100.000	175.000
Schenkingen	25.000	25.000	25.000
Totaal particulieren	347.500	362.500	497.500
10: Private fondsen			
Hoofdbegunstiger			
Fonds 21	350.000	350.000	350.000
<u>Overige private fondsen</u>			
Stichting Ammodo	250.000	250.000	250.000
VSBfonds	75.000	75.000	75.000
Stichting Dioraphte	75.000	75.000	75.000
Turing Foundation	50.000	50.000	50.000
Ernst von Siemens Music Foundation	40.000	40.000	40.000
European Cultural Foundation	25.000	25.000	25.000
Wilhelmina E. Jansen Fonds	-	-	10.000
Stichting BSVA	7.500	7.500	7.500

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016

in €

Vervolg overige private fondsen	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
Gravin van Bylandt Stichting	-	3.000	3.000
Prins Bernhard Cultuurfonds	25.000	15.000	-
Kersjes Fonds	5.000	-	-
Hofstee Stichting	2.500	-	-
Prospects	-	10.000	-
Totaal private fondsen	905.000	900.500	885.500

Fonds 21 heeft in 2013 in zijn brief met referentie 2013O4433 het besluit kenbaar gemaakt om hernieuwd voor een periode van 3 jaar hoofdbegunstiger te worden van het Holland Festival. Voor de jaren 2014, 2015 en 2016 zijn daarin bedragen aan het Holland Festival toegezegd van € 350.000. De totaal toegezegde bijdrage bedraagt € 1.050.000.

Op 8 januari 2015 heeft het Holland Festival met Stichting Ammodo een overeenkomst afgesloten voor de duur van 3 jaar in het kader van het 'Projectplan Holland Festival juni 2016-2017-2018, internationale coproducties en eigen initiatieven'. De maximale bijdrage voor dit project bedraagt € 750.000, te verdelen in drie jaarlijkse bijdragen van € 250.000.

Ook de bijdrage van European Cultural Foundation van € 25.000 voor 2016 maakt deel uit van een driejarige overeenkomst welke in 2017 eindigt. De overige fondsbijdragen betreffen bijdragen die zijn verstrekt ten behoeve van specifieke producties/voorstellingen. Met deze overige fondsen bestaan geen meerjarige afspraken.

LASTEN

Personele bezetting per 31 december 2016

Per 31 december 2016 is de personele bezetting van het Holland Festival als in onderstaand schema. Het Holland Festival hanteert een eigen personeelsregeling en volgt op het gebied van functie-inschaling en salaris de CAO Theater & Dans. Het Holland Festival heeft de pensioenen ondergebracht bij Pensioenfonds Zorg & Welzijn.

Bezetting per 31 december 2016		Aantallen	FTE
Directie	Beheer	1	1,00
Bureaumanagement/secretariaat	Beheer	4	1,47
Financiële administratie	Beheer	2	1,67
Development	Beheer	3	2,73
Communicatie & Marketing	Beheer	8	5,20
Productie	Activiteit	3	2,67
Programmering en artistieke directie	Activiteit	4	2,67
Totale bezetting 31 december 2016		25	17,41

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

Beheerlasten personeel	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
Salarissen	658.311	590.420	577.875
Vakantiegeld	49.937	46.312	42.849
Sociale lasten	102.007	90.180	85.134
Pensioen	71.646	69.726	64.222
Overige personeelskosten:		63.411	
- Vaste onkostenvergoeding	1.800	PM	1.800
- Reiskosten WW	10.253	PM	6.748
- Scholings- en congreskosten	2.855	PM	6.070
- Collectieve personeelsverzekeringen	26.191	PM	20.114
- Overige personeelskosten	4.659	PM	2.234
- Ontvangen uitkering ZW	-25.707	PM	-24.902
Totaal beheerlasten personeel	901.952	860.049	782.144

De kosten uitgesplitst per afdeling	Aantal	FTE	Totaal
Directie	1	1,00	134.768
Bureau management/secretariaat	6	1,85	104.315
Financiële administratie	3	1,70	133.381
Development	4	2,97	167.820
Communicatie & Marketing	12	6,46	361.668
Totaal	26	13,97	901.952

II: Waarvan met vast contract	Aantal	FTE	Totaal
Directie	1	1,00	134.768
Bureau management/secretariaat	5	1,64	95.051
Financiële administratie	2	1,67	130.132
Development	3	2,73	154.345
Communicatie & Marketing	8	5,20	328.611
Totaal	19	12,24	842.907

II: Waarvan met tijdelijk contract	Aantal	FTE	Totaal
Directie	-	-	-
Bureau management/secretariaat	1	0,21	9.264
Financiën	-	-	-
Development	1	0,23	13.475
Communicatie & Marketing	4	1,25	33.057
Totaal	6	1,70	55.796

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016 in €

13: Waarvan inhuur	Aantal	FTE	Totaal
Directie	-	-	-
Bureaumanagement/secretariaat	-	-	-
Financiële administratie	1	0,03	3.249
Development	-	-	-
Communicatie & Marketing	-	-	-
Totaal	1	0,03	3.249

De bezoldiging van de topfunctionaris, de zakelijk directeur, bevindt zich onder de maximaal toegestane norm WNT 2016. De uiteenzetting WNT-verantwoording 2016 is te vinden op 9.10 WNT-verantwoording.

14: Beheerlasten materieel	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
Huisvesting			
Huur	66.380	67.000	65.988
Overige huisvestingskosten	7.045	7.000	7.594
Totaal huisvesting	73.425	74.000	73.582
Bureaunkosten			
Kantoorbenodigheden	26.212	6.000	14.616
Contributies & abonnementen	35.565	32.000	25.039
Drukwerk	6.189	6.000	14.465
Porti- en koerierkosten	8.708	9.500	9.447
Kopieerkosten	8.520	10.000	7.448
Telefoonkosten	11.795	15.000	13.859
Onderhoud kantoor machines	1.640	1.000	870
Bankkosten	966	2.000	1.238
Salarisadministratie	4.655	4.250	3.848
Accountant	13.520	13.250	13.000
Adviseurs	4.265	7.500	7.897
Verzekeringen en schadegevallen	6.507	7.000	7.105
Wervingskosten personeel	495	3.000	2.071
Systeembeheer en onderhoud IT	55.617	55.000	53.111
Afschrijvingskosten:			
- Inventaris	7.409	6.640	6.986
- Automatisering	348	7.850	6.408
- Website, app en database	46.176	28.850	30.593
- Huisstijl drukwerk en promotiemateriaal	10.225	10.225	10.225

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
Vervolg bureaunkosten			
Koffie/thee	10.401	10.500	9.787
Bestuurskosten	839	2.500	2.267
Kosten/baten beheer voorgaand boekjaar	13.423	-	-4.208
Diverse bureaunkosten	64	-	129
Totaal bureaunkosten	273.539	238.065	236.201
Verwervingskosten			
Dienstreizen en representatie	83.741	90.000	90.131
Totaal verwervingskosten	83.741	90.000	90.131
Kosten Development			
Kosten HF Vrienden en Board of Governors	8.238	7.500	6.786
Recettederving vrijkaarten	56.399	42.400	63.929
Kosten verantwoording aanvragen	1.500	3.000	1.500
Materiaalkosten	10.069	5.000	666
Kosten relatieontvangsten	12.736	22.500	18.626
Kosten vriendenavond	20.424	10.000	9.413
Kosten opening	19.085	15.000	16.979
Totaal kosten development	128.451	105.400	117.899
Kosten Communicatie & Marketing			
Kosten corporate communicatie	79.132	50.000	72.877
Totaal kosten Communicatie & Marketing	79.132	50.000	72.877
Totaal beheerlasten materieel	638.288	557.465	590.690
Activiteitenlasten personeel			
Salarissen	369.810	438.104	402.524
Vakantiegeld	21.174	22.513	23.255
Sociale lasten	48.794	48.227	56.697
Pensioen	30.837	33.223	34.434

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016 in €

Vervolg activiteitenlasten personeel	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
Overige personele kosten:		25.389	
- Reiskosten WW	3.364	PM	3.799
- Scholings- en congreskosten	50	PM	4.410
- Collectieve personeelsverzekeringen	11.200	PM	14.304
- Overige personeelskosten	2.282	PM	3.387
- Ontvangen uitkering ZW	-	PM	-
Kosten doorbelast aan producties	-31.127	-95.454	-56.672
Totaal activiteitenlasten personeel	456.384	472.002	486.138

De kosten uitgesplitst per afdeling	Aantal	FTE	Totaal
Productie	9	3,69	232.799
Artistieke directie en programmering	5	2,87	254.712
- waarvan doorbelast aan producties	-5	-0,79	-31.127
Totaal	9	5,77	456.384

15: Waarvan met vast contract	Aantal	FTE	Totaal
Productie	3	2,67	200.264
Artistieke directie en programmering	4	2,27	153.956
Totaal met vast contract	7	4,93	354.220

16: Waarvan met tijdelijk contract	Aantal	FTE	Totaal
Productie	6	1,03	32.535
Artistieke directie en programmering	-	-	-
- waarvan doorbelast aan producties	-5	-0,79	-31.127
Totaal met tijdelijk contract	1	0,24	1.408

17: Waarvan inhuur	Aantal	FTE	Totaal
Productie	-	-	-
Artistieke directie en programmering	1	0,60	100.756
Totaal inhuur	1	0,60	100.756

De bezoldiging van de topfunctionaris, de artistiek directeur, bevindt zich onder de maximaal toegestane norm WNT 2016. De uiteenzetting WNT-verantwoording 2016 is te vinden op 9.10 WNT-verantwoording.

9.4 TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016
in €

18: Activiteitenlasten materieel	Exploitatie 2016	Begroting 2016	Exploitatie 2015
Totaal activiteitenlasten materieel	<u>4.390.118</u>	<u>4.482.500</u>	<u>4.428.859</u>
De activiteitenlasten zijn als volgt te specificeren:			
<u>Productie- en voorstellingskosten</u>			
Honoraria/uitkoopsommen	1.776.688	PM	1.541.281
Reis-, verblijf- en hotelkosten	598.124	PM	593.676
Technisch/algemeen personeel	321.040	PM	345.109
Zaalkosten	507.190	PM	720.938
Materiaal, decors en technische apparatuur	337.916	PM	345.297
Overige productiekosten	<u>304.201</u>	<u>PM</u>	<u>228.740</u>
Totaal productie- en voorstellingskosten	<u>3.845.159</u>	<u>3.865.000</u>	<u>3.775.041</u>
<u>Overige materiële activiteitenlasten</u>			
Specifieke kosten Communicatie & Marketing	475.632	525.000	558.204
Inkoop horeca/cd's etc.	16.183	32.500	29.322
Theaterbesprekkosten	48.027	60.000	57.854
Kosten/baten activiteiten voorgaand boekjaar	<u>5.117</u>	<u>-</u>	<u>8.438</u>
Totaal overige materiële activiteitenlasten	<u>544.959</u>	<u>617.500</u>	<u>653.818</u>

9.5 SPECIFICATIE PRODUCTIE- EN VOORSTELLINGSKOSTEN in €

Naam productie	Productiekosten
<i>Die Stunde da wir nichts voneinander wußten</i>	205.084
<i>Chauvinism Scanner</i>	9.682
<i>Stop Acting Now – extended edition</i>	2.525
<i>The Encounter</i>	146.298
<i>Privacy</i>	45.971
<i>Ça ira (I) Fin de Louis</i>	143.376
<i>The Walking Forest</i>	53.829
<i>Husbands and wives</i>	30.191
<i>Gardens Speak</i>	30.688
<i>The Dark Ages</i>	47.947
<i>The Future of Sex</i>	81.313
<i>Stella</i>	47.504
<i>De komst van Xia</i>	84.311
<i>Sketches/Notebook</i>	69.582
<i>Transatlantic</i>	-
<i>Nelken</i>	252.249
<i>Until the Lions</i>	221.945
<i>Pique dame</i>	-
<i>The Corridor & The Cure</i>	186.003
<i>Theatre of the World</i>	147.691
<i>Melancholia</i>	146.122
<i>The Transmigration of Morton F.</i>	145.364
<i>Wozzeck en de misère van de gewone man</i>	-
<i>Kloing!</i>	62.563
<i>Backbone</i>	11.767
<i>Mogwai play Atomic</i>	47.956
<i>Die Schöpfung</i>	249.368
<i>AAA 'pop-art'</i>	46.631
<i>Le Encantadas</i>	177.656
<i>Pascal Gallois</i>	7.426
<i>Tanya Tagaq</i>	13.637
<i>Zemlja</i>	21.760
<i>The Orchestra of Syrian musicians</i>	228.057
<i>Real Enemies</i>	147.075
<i>Fifty for the Future</i>	75.636
<i>Safar Nord-Sud</i>	14.357

9.5 SPECIFICATIE PRODUCTIE- EN VOORSTELLINGSKOSTEN in €

Naam productie	Productiekosten
<i>Holland Festival Proms</i>	293.098
<i>Tomorrow is the Question</i>	16.609
<i>Lunchconcerten</i>	6.376
<i>Afterparties</i>	40.179
<i>Red de Fagot</i>	22.960
<i>Red de Hoorn</i>	-
<i>As en Geld</i>	5.884
<i>Cabaret Crusades: The Secrets of Karbala</i>	12.791
<i>Opera in het park: Pique dame</i>	34.701
Context	46.513
Onverdeelde rechten BUMA	21.000
Stadsaankleding	97.083
Vervallen producties / lege zalen	46.400
Totaal	3.845.158

9.6 TOELICHTING VERSCHILLEN TUSSEN REALISATIE EN BEGROTING EXPLOITATIEREKENING 2016

De begroting wordt ieder jaar op een tijdstip vastgesteld waarop een aanzienlijk aandeel van de gegevens over de programmering en de daarbij horende verwachting omtrent de kosten en opbrengsten nog niet volledig vaststaat. Daardoor kunnen er binnen de productiebegrotingen grote verschuivingen ontstaan. Datzelfde kan worden gezegd over de fondsenwerving. De opbrengsten van sponsors en bijdragen van fondsen zijn op het moment van vaststelling van de begroting niet altijd exact en naar realiteit in te schatten. Voor het jaar 2016 was, omdat de vermogenspositie dat toeliet, een tekort van € 73.000 voorzien. Uiteindelijk is een kleiner tekort van € 20.000 gerealiseerd als gevolg van meer opbrengsten inclusief rente ter waarde van € 66.000 en meer kosten ter waarde van € 14.000.

BATEN

Publieksinkomsten

De publieksinkomsten zijn beduidend hoger uitgevallen dan begroot. Vooraf is net als in voorgaand jaar voorzichtigheid betracht omtrent de verkoopverwachtingen. Uiteindelijk was de kaartverkoop € 49.000 hoger dan verwacht. Van nagenoeg alle voorstellingen is de kaartverkoop hoger uitgevallen dan verwacht. De waardering van de verstrekte vrijkaarten is, mede door het toenemend aantal particuliere donateurs van het Holland Festival, € 13.000 hoger uitgevallen. De opbrengsten uit horeca en verkoop merchandise waren € 11.000 lager dan begroot.

Sponsorinkomsten

De sponsorinkomsten zijn gering boven verwachting gerealiseerd.

Overige inkomsten

De opbrengsten uit advertenties en bijdragen van coproductanten waren respectievelijk € 11.000 en € 20.000 lager dan begroot.

Subsidies

Als gevolg van een prijscorrectie was de structurele subsidie OCW € 43.000 hoger dan voorzien.

Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen

De bijdrage Fonds Podiumkunsten was € 3.000 hoger dan verwacht. De bijdragen van buitenlandse culturele organisaties en diplomatieke vertegenwoordigingen waren € 6.000 hoger dan ingeschat.

Board of Governors

De verwachting omtrent de omvang van het ledenbestand van de Board of Governors is net niet haalbaar gebleken en dat resulteerde in een lagere opbrengst van € 15.000.

Fondsen

De fondsbijdragen waren iets boven verwachting. Het Prins Bernhard Cultuurfonds droeg € 10.000 meer bij dan verwacht, er is voor € 10.000 aan prospects niet gerealiseerd en verder konden bijdragen van Kersjes Fonds en de Hofstee Stichting worden bijgeschreven. Een bijdrage Gravin van Bylandt Stichting bleek niet haalbaar.

LASTEN

Personele lasten beheer en activiteiten

De totale personele lasten van Holland Festival waren begroot op € 1.333.000 en zijn uitgekomen op € 1.358.000, een overschrijding van € 25.000. Aan de beheerzijde was er een overschrijding van € 42.000 en aan de kant van de activiteiten waren de kosten € 17.000 lager. Bij beheer was een aanzienlijk deel van de overschrijding het gevolg van transitiekosten en meerkosten wegens vervanging van langdurig ziek personeel.

Beheerlasten materieel

De kosten huisvesting waren nagenoeg conform begroting. Bureaukosten waren echter per saldo € 35.000 hoger dan begroot, met name door de aanschaf van computerapparatuur met een stukprijs van minder dan € 1.000, de hogere afschrijvingslasten voor website, app en database en door nagekomen beheerkosten van het vorige boekjaar. Meevallers waren er ook. De afschrijving op kantoorautomatisering was beduidend lager dan begroot.

De verwervingskosten zijn lager uitgevallen als gevolg van minder reisebewegingen van de (met name) artistieke directie en staf. Bij de kosten development, € 23.000 hoger dan begroot, is met name de post recettederving vrijkaarten met een verschil van € 14.000 beduidend hoger. Daarnaast is meer uitgegeven aan bijeenkomsten en materiaal ten behoeve van development.

De kosten Communicatie & Marketing worden in totaliteit begroot. Die kosten worden in de jaarrekening gesplitst in een deel corporate communicatie onder beheerkosten en een post specifieke kosten Communicatie & Marketing onder de activiteitenlasten. In totaal was er € 575.000 begroot terwijl de werkelijke totale kosten Communicatie & Marketing zijn uitgekomen op € 555.000. De verdeling tussen corporate en specifieke communicatie was daarbij in de begroting gebaseerd op een stelpost van € 50.000 voor corporate communicatie. Over het totaal van de kosten Communicatie & Marketing is € 20.000 minder uitgegeven.

9.6 TOELICHTING VERSCHILLEN TUSSEN REALISATIE EN BEGROTING EXPLOITATIEREKENING 2016

Activiteitenlasten materieel

Op de vertoonde producties zijn de voorstellings- en productiekosten met een bedrag van € 20.000 marginaal lager uitgevallen dan oorspronkelijk was begroot op € 3.865.000. Als gevolg van de lagere opbrengsten horeca en merchandise is ook de post inkoop horeca en merchandise lager uitgevallen. Tenslotte is ook € 12.000 minder uitgegeven aan theaterbesprekkosten.

9.7 PRESTATIEVERANTWOORDING INTERNATIONALE FESTIVALS

	2016		Activiteitenplan		2015	
	Aantal	Bezoekers	Aantal	Bezoekers	Aantal	Bezoekers
Totaal aantal voorstellingen/vertoningen	258	89.326	-	64.100	214	70.971
Totaal aantal schoolvoorstellingen/school- vertoningen PO	-	-	-	-	-	-
Totaal aantal schoolvoorstellingen/school- vertoningen VO	1	120	-	100	3	37
Activiteiten voor vakgenoten	3	47	-	-	19	1.012
- waarvan lezingen, seminars en workshops	3	47	-	-	19	1.012
- waarvan netwerkbijeenkomsten	-	-	-	-	-	-
- waarvan showcases	-	-	-	-	-	-
- waarvan studiedagen	-	-	-	-	-	-
Totaal aantal bezoeken (excl. activiteiten voor vakgenoten)	2585	89.279	-	64.100	195	69.959
- Waarvan aantal betalende bezoekers		67.612				61.612

De gepresenteerde bezoekerjfers 2016 zijn voor het grootste deel (67.612) gebaseerd op geregistreeerde verkoop van plaatsbewijzen. Daarnaast is er een groot aantal voorstellingen/activiteiten met gratis toegang. Hierbij is de schatting van de bezoekaantallen (21.714) gebaseerd op een geformaliseerde procedure voor visuele waarnemingen ter plaatse.

9.8 PRESTATIEOVERZICHT PER PRODUCTIE

Naam productie	Uitvoeringslocatie	Vrst	Bezoekers	
<i>Die Stunde da wir nichts voneinander wußten</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	3	2.071	Theater
<i>Chauvinism Scanner</i>	Leidseplein	3	90	Theater
<i>Stop Acting Now – extended edition</i>	EYE	3	346	Film
<i>The Encounter</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	4	1.954	Theater
<i>Privacy</i>	Compagnietheater	3	749	Theater
<i>Ça ira (I) Fin de Louis</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	2	774	Theater
<i>The Walking Forest</i>	Frascati	6	336	Theater
<i>Husbands and wives</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	6	3.369	Theater
<i>Gardens Speak</i>	Theater Bellevue	22	282	Theater
<i>The Dark Ages</i>	Frascati	2	364	Theater
<i>The Future of Sex</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	2	1.082	Theater
<i>Stella</i>	De Brakke Grond	2	310	Theater
<i>De komst van Xia</i>	FabCity Kop van Java-eiland	4	622	Theater
<i>Sketches/Notebook</i>	De Brakke Grond	3	500	Dans
<i>Transatlantic</i>	Nationale Opera & Ballet	7	8.251	Dans
<i>Nelken</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	4	3.251	Dans
<i>Until the Lions</i>	Gashouder	3	3.188	Dans
<i>Pique dame</i>	Nationale Opera & Ballet	6	9.096	Opera & Muziektheater
<i>The Corridor & The Cure</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	2	1.283	Opera & Muziektheater
<i>Theatre of the World</i>	Koninklijk Theater Carré	6	5.918	Opera & Muziektheater
<i>Melancholia</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	2	1.031	Opera & Muziektheater
<i>The Transmigration of Morton F.</i>	Theater Bellevue	1	297	Digitaal
<i>Wozzeck en de misère van de gewone man</i>	Concertgebouw	1	1.663	Muziek/concerten
<i>Kloing!</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	1	239	Muziek/concerten
<i>Backbone</i>	Bimhuis	1	212	Muziek/concerten
<i>Mogwai play Atomic</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	1	700	Muziek/concerten
<i>Die Schöpfung</i>	Nationale Opera & Ballet	2	2.430	Muziek/concerten
<i>AAA 'pop-art'</i>	Concertgebouw	2	2.621	Muziek/concerten
<i>Le Encantadas</i>	Gashouder	1	781	Muziek/concerten
<i>Pascal Gallois</i>	Bimhuis	1	160	Muziek/concerten
<i>Tanya Tagaq</i>	Bimhuis	1	356	Muziek/concerten
<i>Zemlja</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	1	720	Muziek/concerten
<i>The Orchestra of Syrian Musicians</i>	Koninklijk Theater Carré	1	1.618	Muziek/concerten
<i>Real Enemies</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	2	578	Muziek/concerten
<i>Fifty for the Future</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	1	683	Muziek/concerten
<i>Safar Nord-Sud</i>	De Meervaart	1	240	Muziek/concerten

9.8 PRESTATIEOVERZICHT PER PRODUCTIE

Naam productie	Uitvoeringslocatie	Vrst	Bezoekers	
<i>Holland Festival Proms</i>	Concertgebouw	6	7.005	Muziek/concerten
<i>Tomorrow is the Question</i>	Museumplein	1	4.200	Beeldend
<i>Lunchconcerten</i>	Passage Rijksmuseum	2	385	Context
<i>As en Geld</i>	Frascati	1	201	Film
<i>Cabaret Crusades: The Secrets of Karbala</i>	Frascati	2	402	Film
<i>Opera in het park: Pique dame</i>	Park Frankendael	1	2.800	Opera & Muziektheater
<i>Husbands & wives</i> Openbare repetitie	Stadsschouwburg Amsterdam	1	168	Theater
<i>Husbands & wives</i> try-out	Stadsschouwburg Amsterdam	3	1.321	Theater
Inleidingen	Diverse locaties	63	8.873	Context
Meet the Artist	Diverse locaties	14	1.015	Context
<i>HF Young Academy I</i>	De School	1	55	Context
<i>HF Young Academy II</i>	WI39	1	64	Context
<i>Hotel Privacy</i>	Volkshotel	1	44	Context
<i>Theatermaker Live</i>	Festivalcentrum	1	20	Context
<i>Tu Weiming</i>	FabCity Kop van Java-eiland	1	116	Context
<i>Boekmanlezing</i>	Pakhuis de Zwijger	1	278	Context
<i>Kronossessies</i>	Tolhuistuin	1	114	Context
<i>De kunst van het luisteren</i>	Festivalcentrum	1	46	Context
<i>Holland Festival Journaal VPRO</i>	VondelCS	4	91	Context
Afterparties	Diverse locaties	18	577	Context
<i>Crashcourse Fagot</i>	Festivalcentrum	1	21	Context
<i>Speel fagot in de Proms</i>	Concertgebouw	1	259	Context
<i>Re:Creating Europe</i>	Diverse locaties	3	124	Context
<i>David Harrington's Listening Party</i>	Festivalcentrum	1	42	Context
<i>SpielBar: Speel eigentijdse muziek</i>	Festivalcentrum	1	14	Context
<i>Quay Brothers in EYE</i>	EYE	1	37	Context
<i>Fictie vs. Werkelijkheid</i>	Festivalcentrum	1	30	Context
<i>Digitalk #2: Interactivity</i>	Pakhuis de Zwijger	1	5	Context
<i>Generale Theatre of the World</i>	Koninklijk Theater Carré	1	500	Opera & Muziektheater
<i>Generale Transatlantic</i>	Nationale Opera & Ballet	1	800	Dans
<i>Generale Pique dame</i>	Nationale Opera & Ballet	1	1.200	Opera & Muziektheater
<i>Generale Nelken</i>	Stadsschouwburg Amsterdam	1	65	Dans
<i>Generale The Future of Sex</i>	Muziekgebouw aan 't IJ	1	20	Theater
Summer School Christine J. Ritter	Henny Jurriëns Stichting	1	22	Context
Summer School Pascal Gallois	Koninklijk Conservatorium	1	8	Context
Summer School Olga Neuwirth	Conservatorium van Amsterdam	1	9	Context

9.8 PRESTATIEOVERZICHT PER PRODUCTIE

Naam productie	Uitvoeringslocatie	Vrst	Bezoekers	
Workshop Pina Bausch	Chassé Dance Studios	1	60	Context
Workshop Akram Khan	Chassé Dance Studios	1	50	Context
Hyperion Lyceum	Hyperion Lyceum	1	120	Context
Barbed Wire*	Stadsschouwburg	-	-	Beeldend
Totaal		258	89.326	

* geen registratie bezoekerscijfers

9.9 PRESTATIEOVERZICHT PER PROGRAMMAONDERDEEL

	2016			2015		
	Productie	Vrst	Bezoekers	Aantal	Vrst	Bezoekers
Opera & muziektheater	7	19	21.828	5	16	19.485
Muziek/concerten	15	23	20.006	21	31	17.672
Theater	15	64	13.512	13	50	13.061
Dans	6	19	16.055	4	15	12.726
Beeldende kunst	1	1	4.200	2	2	-
Film	3	6	949	-	-	-
Digitaal	1	1	297	2	2	78
Context	23	62	3.606	32	37	2.032
Inleidingen	26	63	8.873	26	59	5.917
Totaal	97	258	89.326	105	212	70.971

10. CONTROLEVER- KLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Afgegeven ten behoeve van het ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Aan: het bestuur van Stichting Holland Festival

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport op pagina 28 tot en met pagina 57 opgenomen jaarrekening 2016 van Stichting Holland Festival te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2016 en de exploitatierekening over 2016 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van Stichting Holland Festival is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. Het bestuur is tenslotte verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen en het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die

relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting Holland Festival.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het bestuur van Stichting Holland Festival gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Holland Festival per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen en de bepalingen van en krachtens de WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2016 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in de subsidiebeschikking en het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen zijn vermeld.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW en Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 vereist zijn.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden heb-

ben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640.

Hilversum, 24 maart 2017

Ref: BvH.2017.0302.164000

KAMPHUIS & BERGHUIZEN
Accountants/Belastingadviseurs

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden:

drs. B.G.W. van Heusden RA RV MBV CIA

COPRODUCTIE / SAMENWERKING

De volgende werken zijn tot stand gekomen via een opdracht of met een coproductiebijdrage van het Holland Festival.

OPDRACHT

Tomorrow is the Question – Rirkrit Tiravanija
The Lost Border Dances – Yannis Kyriakides in: *Fifty for the Future*
The Transmigration of Morton F. – Sjaron Minailo, Anat Spiegel
Grand Subphonia voor immens veel fagotten – Merlijn Twaalfhoven in: *Holland Festival Proms*
The Swift and The Storm – Son Lux in: *AAA 'pop-art'*

COPRODUCTIE

Privacy – De Warme Winkel, Wunderbaum
Theatre of the world – De Nationale Opera
Husbands and wives – Toneelgroep Amsterdam
AAA 'pop-art' – Koninklijk Concertgebouworkest
The Future of Sex – Wunderbaum
Stella – Neil Bartlett
Theatre of the world – De Nationale Opera
Africa Express presents... The Orchestra of Syrian Musicians – with Damon Albarn and guests
Fifty for the Future – Kronos Quartet
Safar Nord-Sud – Gnawa Oulad Sidi Ensemble & Amsterdams Andalusisch Orkest

COPRODUCTIE- EN SAMENWERKINGSPARTNERS

Radio Filharmonisch Orkest, NTR ZaterdagMatinee, Stedelijk Museum, Rotterdamse Schouwburg, EYE, Wunderbaum, De Warme Winkel, BIT Teatergarasjen, HAU Hebbel am Ufer, De Munt / La Monnaie, De Nationale Opera, Het Nationale Ballet, Toneelgroep Amsterdam, Het Concertgebouw, Koninklijk Concertgebouworkest, Los Angeles Philharmonic, Brighton Festival, LIFT Festival, Africa Express, I4-I8 NOW, Roundhouse/ Sadler's Wells London, MC2: Grenoble, La Comète Chalons-en-Champagne, Théâtre de la Ville Paris, Danse Danse/ TOHU Montréal, Les Théâtres de la Ville de Luxembourg, New Vision Arts Festival Hong Kong, Taipei Performing Arts Center, Movimentos Festwochen Wolfsburg, Maison de la Culture d'Amiens, Concertgebouw Brugge, Romaeuropa Festival, Curve Leicester, Kronos Quartet, De Meervaart, Koninklijk Conservatorium, Conservatorium van Amsterdam, FagotNetwerk, SSBA Salon

PARTNERS CONTEXTPROGRAMMA'S

Forum on European Culture, De Balie, DutchCulture, Europe by People, Boekmanstichting, Kunsten '92, European Cultural Foundation, Kronos Quartet, Tolhuistuin, Nederlandse Strijkkwartet Academie, Ensemble Musikfabrik, Volkshotel, EYE, Nationale Opera & Ballet, Koninklijk Conservatorium, Rijksmuseum, Theatermaker, Universiteit van Amsterdam, Koninklijk Concertgebouworkest, Hyperion Lyceum, Bassoon.com, Chassé Dance Studios, Henny Jurriënsstichting, IMC Weekendschool, De Meervaart

PARTNERS RED DE FAGOT

Muziekgebouw aan 't IJ, Fagotnetwerk, VPRO Vrije Geluiden, Componist des Vaderlands, De Doelen, De Vrijdag van Vredenburg, NTR, NPO Radio 4, Radio Filharmonisch Orkest, Groot Omroepkoor, November Music, Gaudeamus Muziekweek, Grachtenfestival, Leerorkest, Stadsschouwburg Nijmegen, Conservatorium van Amsterdam, Het Concertgebouw, Koninklijk Conservatorium, Nederlands Jeugdkoor, NTR ZaterdagMatinee, Omroep Muziek, TivoliVredenburg, Nederlands Blazers Ensemble, Nederlands Philharmonisch Orkest, VPRO

TOTAAL-PROGRAMMA 2016

THEATER

Die Stunde da wir nichts voneinander wußten
Peter Handke, Thalia Theater Hamburg
Opening van het Holland Festival

Chauvinism Scanner
God's Entertainment
Bent u nationalist of xenofob?

The Encounter
Complicite, Simon McBurney
McBurneys meeslepende solo

Husbands and wives
Woody Allen, Simon Stone, Toneelgroep Amsterdam
Woody Allens film als modern relatiedrama door Simon Stone

Ça ira (I) Fin de Louis
Joël Pommerat, Compagnie Louis Brouillard
Actueel en aangrijpend politiek drama

Privacy
De Warme Winkel, Wunderbaum
Experiment over privacy en echtheid in theater

The Walking Forest
Christiane Jatahy
Christiane Jatahy onderzoekt grens tussen documentaire en fictie

Gardens Speak
Tania El Khoury
Syrische verhalen van fataal verzet tegen Assads regime

The Dark Ages
Residentztheater München, Milo Rau/International Institute of Political Murder
'Intens en intelligent ... een grandioze avond'
– Frankfurter Rundschau

The Future of Sex
Wunderbaum
Arnon Grunberg en Wunderbaum over de toekomst van seks

Stella
Neil Bartlett
Een theatrale terugblik op een leven in de tijd van Oscar Wilde

De komst van Xia
Wunderbaum
'Provocative, absurd, hilarious, impressive and touching in turn.'
– Financial Times

MUZIEK

Wozzeck en de misère van de gewone man
Alban Berg, Radio Filharmonisch Orkest, Groot Omroepkoor,
Nationaal Kinderkoor
Alban Bergs expressionistische meesterwerk

Kloing!
Nadar Ensemble, Marino Formenti
Vernieuwend Belgisch ensemble experimenteert met live film,
interactieve iPads en meer

Backbone
Ensemble Perforator
Nieuw ensemble improviseert met nieuw werk voor fagot in het
kader van Red de Fagot

Mogwai play Atomic
Mark Cousins, Mogwai
Film met apocalyptische live muziek van Mogwai

Die Schöpfung
René Jacobs, Collegium Vocale Gent,
B'rock Orchestra, Julian Rosefeldt
Haydns klassieke meesterwerk in een modern perspectief met
speciaal voor deze productie gemaakte film van Julian Rosefeldt

Le Encantadas o le avventure nel mare delle meraviglie
Olga Neuwirth, Ensemble intercontemporain
'Dit is magie' – Frankfurter Allgemeine

AAA 'pop-art'
Son Lux, Koninklijk Concertgebouworkest
Pop en klassiek in unieke samenwerking

Pascal Gallois
Een van 's werelds meest vooraanstaande fagottisten

Tanya Tagaq
Inuitzangeres veroorzaakt een muzikale storm

Zemlja
Aleksandr Dovzhenko, DakhaBrakha
Betoverende muzikale etno-chaos bij filmklassieker met live muziek van Oekraïense band

Real Enemies
Darcy James Argue, Isaac Butler, Peter Nigrini,
Darcy James Argue's Secret Society
'A work of furious ambition that feels deeply in tune with our present moment' – The New York Times

Fifty for the Future

Kronos Quartet, Ragazze Quartet
Beroemd kwartet speelt wereldpremière van Kyriakides en
Twaalfhoven

Africa Express presents...

The Orchestra of Syrian Musicians with Damon Albarn and Guests
Syrische muzikanten – waarvan sommigen gevlucht – komen voor
het eerst in vijf jaar weer samen voor een concert

Safar Nord-Sud

Gnawa Oulad Sidi Ensemble & Amsterdams Andalusisch Orkest
Internationale Marokkaanse en lokale Andalusische muziektradi-
ties worden verkend en uitgewisseld

*Holland Festival Proms: Grand Subphonia voor immens veel
fagotten*

Merlijn Twaalfhoven, Bram van Sambeek
Guinness World Record en wereldpremière van fagotconcert voor
274 spelers, voor jong en oud, beginner en virtuoos

Holland Festival Proms: Lila

Gnawa Oulad Sidi Ensemble
Marokkaans Gnawa-ritueel

Holland Festival Proms: Kronos Quartet

Wereldberoemd Kronos Quartet speelt hits en Nederlandse
premières

Holland Festival Proms: Solar Trilogy

Poul Ruders, Radio Filharmonisch Orkest
Nederlandse première van een overweldigend symfonisch drama
in drie delen

Holland Festival Proms: Ben Folds & yMusic

Avontuurlijke popster en jong New Yorks ensemble

*Holland Festival Proms: Africa Express presents... Terry Riley's
In C Mali*

De eerste Afrikaanse versie van Terry Rileys minimalistische
meesterwerk

OPERA & MUZIEKTHEATER*Pique dame*

De Nationale Opera
Klassiek verhaal mikt op het hart

Theatre of the world

Louis Andriessen, De Nationale Opera
Louis Andriessens magische reis door ruimte en tijd

The Corridor & The Cure

Harrison Birtwistle, David Harsent,
London Sinfonietta
'Muziektheater van de hoogste kwaliteit' – The New York Times

Melancholia

Sebastian Nübling, Ives Thuwis, La Cetra Barockorchester,
Theater Basel, junges theater basel
Het innerlijke lijden op zijn mooist

The Transmigration of Morton F.

Sjaron Minailo, Anat Spiegel, Joan La Barbara
Operazangeres wordt achtervolgd, een festivalmysterie, de
wereldpremière van een digitale opera

Opera in het park: Pique dame

De Nationale Opera
Gratis operavertoning op groot scherm in de open lucht in Park
Frankendael

DANS*Nelken*

Tanztheater Wuppertal Pina Bausch
'Nelken heeft niets van zijn kracht verloren'
– The Guardian

Transatlantic

Het Nationale Ballet
Een nieuwe generatie choreografen uit de VS en Europa aan
het werk

Sketches/Notebook

Meg Stuart/Damaged Goods
Speelse wereld vol licht, muziek, beeld en beweging

Until the Lions

Akram Khan Company
Nieuw werk van wereldster Akram Khan

BEELDDE KUNST*Tomorrow is the Question*

Rirkrit Tiravanija
Interactieve sociale kunst op het Museumplein

Barbed Wire

Issam Rafea, Kevork Mourad
Muzikale video-installatie over de hoop van alle Syriërs die
noodgedwongen Syrië moesten verlaten

FILM*As en Geld*

Ene-Liis Semper, Tiit Ojasoo
'The making of' van een fictieve politieke campagne

Stop Acting Now – extended edition

Wunderbaum
Wunderbaum onderzoekt eigen idealisme

Cabaret Crusades: The Secrets of Karbala

Wael Shawky
De kruistochten vanuit een Arabisch perspectief, gespeeld door
handgemaakte marionetten van Muranoglas

CONTEXT

Festivalcentrum

Dit is dé plek om na de voorstellingen door te praten, af te spreken en meer over het festival te weten te komen. Op zondagmiddag speelde de huisband (Zapp 4, Guus Janssen) en draaiden dj's.

HF Young Academy #1: How to be an audience

Een avond over hoe je je hoort te gedragen in het theater als publiek

HF Young Academy #2: The art of impact

Over de, al dan niet bittere, noodzaak van engagement

VPRO/NTR Holland Festivaljournals

In VondelCS in Amsterdam ontvangt Daphne Bunschoek makers uit het festival en andere gasten voor live tv-uitzendingen.

Tu Weiming: Europa vanuit Chinees perspectief

Een van de grootste Chinese filosofen van deze tijd stelt dat we een nieuw en vooruitstrevend idee nodig hebben van het humanisme.

Hotel Privacy

In het Volkshotel buigen kunstenaars en denkers zich over de gevolgen van onze veranderende ideeën over privacy

Afterparty The Future of Sex

Na afloop van *The Future of Sex* organiseert Wunderbaum een dampende afterparty.

Boekmanlezing 2016: de culturele dimensie in de stad van de toekomst

Professor Hans Mommaas verdedigt het belang van kunst en cultuur voor de stad en haar toekomstige inwoners en nieuwkomers.

David Harrington's Listening party

David Harrington van Kronos Quartet draait zijn favoriete plaatjes en vertelt daarbij persoonlijke verhalen.

Lunchconcert Vice Verses

Lunchconcert Brass Music of the Spheres

In de passage van het Rijksmuseum spelen studenten van het Koninklijk Conservatorium werk dat geïnspireerd is op composities van twee grote componisten in het festival dit jaar: Poul Ruders en Olga Neuwirth.

Theatermaker live: Fictie vs. werkelijkheid

Vakblad Theatermaker en Theaterkrant.nl organiseren een avond over de strijd tussen fictie en werkelijkheid. Wat kan de wereld nog leren van het theater?

De kunst van het luisteren

Hoe kan een concert of muzikale theatervoorstelling de verbeelding zo prikkelen, dat het een fysieke ervaring wordt?

Digitalk #2: interactivity

Een paneldiscussie over interactieve kunst als vervolg op het gesprek van vorig jaar over digitale kunst

Meet the artist

Met: Simon McBurney, Tiit Ojasoo, Ene-Liis Semper, dansers van Tanztheater Wuppertal Pina Bausch, Darcy James Argue, Peter Nigrini, Isaac Butler, Christiane Jatahy, acteurs van The Dark Ages, Meg Stuart, Neil Bartlett, René Jacobs, Julian Rosefeldt, Akram Khan, Sebastian Nübling, Ward Weemhoff, Wine Dierickx

Holland Festival Proms Afterparty

Voor iedereen die er na tien uur muziek echt geen genoeg van kan krijgen.

RE:Creating Europe, Forum on European Culture

Dutch Culture, De Balie

Forum over de waarde en kracht van kunst en cultuur voor Europa

Quay Brothers in EYE

Een filmavond met bijzonder werk van de Amerikaanse Quay Brothers

Pina

Documentaire van Wim Wenders over Pina Bausch

Schrijven in tijden van informatiestromen

Tonnis Oosterhoff, Koen Sels, Daniël Rovers

Er wordt onderzocht hoe de auteur zich op moet stellen tegenover het informatief geweld dat altijd nabij is

EDUCATIE/TALENTONTWIKKELING

Hyperion Lyceum

Een educatietraject over Europese identiteit

SpielBar: speel eigentijdse muziek

Workshop van Ensemble Musikfabrik waarin moderne muziek voor iedereen speelbaar wordt gemaakt

Crashcourse Fagot

Beginnerslessen voor fagot en een uitvoering in de wereldpremière tijdens *Holland Festival Proms*

Kronosessies

Coachingsessies en een talkshow door en met het voltallige Kronos Quartet

Workshop dans: Pina Bausch

Dansworkshop door oud-danser Helena Pikon. Zij danste in meer dan dertig producties van Pina Bausch.

Workshop dans: Akram Khan

Deelnemers verdiepen zich in deze workshop in Khans wereldbepaalde dansstijl

Summer school

Masterclasses van Olga Neuwirth, Pascal Gallois en danser
Christine Joy Ritter van de Akram Khan Company aan
kunstvakstudenten

Red de Fagot

De campagne Red de Fagot beleeft zijn daverende finale tijdens
de *Holland Festival Proms*.

Red de Hoorn

In navolging van Red de Fagot, ondernemen we nu actie om de
hoorn te redden.

OVERZICHT MEDEWERKERS HOLLAND FESTIVAL 2016

VASTE MEDEWERKERS

Artistiek directeur

Ruth Mackenzie

Zakelijk directeur

Annet Lekkerkerker

Bedrijfsvoering

Servaas Hensen, hoofd
Ingrid Baltus, medewerker financiële administratie
Lara ter Braak, bureaumedewerker
Annick Fransen, directiesecretaresse
Rianne Meehan, directiesecretaresse (vanaf 1/10)

Communicatie & marketing

Norbert Bode, hoofd
Lisa Grijzenhout (tot 1/12)
Henny Knap-Go, archief
Vincent Kouters
Jill Pisters
Gertjan Pruim
Laura Reijnders
Runa Stam (vanaf 1/12)
Erna Theys

Development

Leonie Kruizenga, hoofd
Nicole Mooij
Esther van der Veldt
Lonneke van der Waa (2/5 – 30/9)

Productie

Sigi Giesler, hoofd
Han van Poucke, adj. hoofd
Ad van der Koog

Programmering

Annemieke Keurentjes, theater en dans
Jochem Valkenburg, muziek en muziektheater
Jonne ter Braak (tot 1/4)
Ravian van den Hil, context (vanaf 1/9)

STAGIAIRES COMMUNICATIE & MARKETING / PRODUCTIE

Eline Arkema, Katinka Enkhuizen, Sven Piekstra, Stefanie Poulton, Marleen Wortmann

TIJDELIJKE MEDEWERKERS / FREELANCE FESTIVALMEDEWERKERS

Bedrijfsvoering

Ellen Bijsterbosch

Communicatie & Marketing

Stéphane Blokhuis, Veroniek Geerts, Anne-Fleur Huiskamp, Karlijn Mofers, Charlotte Schultz, Chiel Zwinkels

Productie

Charlie de Bakker, Annemarie Bembom, Hidde Bisschop, Jack de Boer, Ilona Brink, Erik Borgman, Michiel Brongers, Stijn van Bruggen, Janneke den Engelsen, Floortje Halters, Tycho van Iwaarden, Otto Jansen, Frits Janszen, Djoere de Jong, Daan Hazendonk, Joop Hoffman, Daniël Kuipers, Henk Langeveld, Vincent Lafebre, Pieter Loman, Tom van de Loo, Kees van Mameren, Michael Moorthaemer, Pauline Mouw, Hans Oosterhaven, Jan Panis, Richard Pauel, Peter Peereboom, Sarah Faye van der Ploeg, Maurice Potemans, Romy Rigter, Peter Romkema, Tim Senden, Joost Smit, Niek Snel, Stephan van Steenveldt, Dimphey Tese, Remco Teunissen, Gerco van Venen, Dennis Verhaeg, Harm Wellink, Remko van Wely, Tiedo Wilschut, Robert Wit, Marleen Wortmann, Miki Zeehandelaar

Tijdelijke medewerkers tijdens het festival

Luuk Adema, Vera Aikens, Fleur Bardoel, Claud Biemans, Barend Blom, Joep Bollinger, Sophie Boot, Marieke van den Bosch, Marsha Bruinen, Bas Buytenhek, Le-Roi Claassen, Raynold Colijn, Daniel Cramer, Marron Das, Beau Delahaije, Coen Dijkstra, Sjoukje Dijkstra, Patrick Dirks, Naomi Dorothea, Thijs van Dun, Jort Duyx, Hanneke van Etten, Flavia Faas, Helen Fokkens, Ilaria Forciniti, Wouter Frantsen, Gertjan van de Geer, Harrie van Gemert, Albert Gerritsen, Geertje Geurtsen, Noortje de Gier, Bart Goedendorp, Lonne Goemans, Fabien Gruau, Konstantin Guz, Anouk de Haan, Lee Hayes, Kristel Hegeman, Tjitske Hemkes, Roeland Hoekstra, Emma Hollander, Ghislaine Huizinga, Karolina Joniec, Sanne Kamp, William Kenter, Evelien van de Kooi, Nikki Kracht, Leonie Kuipers, Tamira Lankamp, Ruben Lanzieri, Satu Leskinen, Andrea Lewis, Ronny Orlando Loma Yevenes, Liesbeth van Loon, Denise Lukkenaer, Frank Lunenburg, Lena Meijer, Marjolein Mol, Mariet Nijhuis, Marianne Noorlander, Wendy van Os, Jelle Oudhof, Gerard Paulissen, Sebastiaan Peelen, Bas Peeters, Sophie Pfaff, Greg Plein, Peter Poel, Thijs Pruis, Charlotte ten Raa, Ivo Reitsma, Yvonne Rienks, Bloem Schaaper, Eva Schippers, Paul Schlüter, Angela Schoonderbeek, Dimitry Scutigliani, Jouke Seisveld, Birger van Severen, Joris Smit, Geertje Spaan, Eva Spijker, Anne Stoop, Dennis Stroucken, Céline Talens, Paul Thurlby, Annabel Troost, Hanne Uekermann, Philip den Uyl, René van der Valk, Annelies Verhelst, Jesse Weidema, Quirine van Willigenburg, Vita Wilmering, Laurens Woltijl, Roy van Zon, Rosanne Zwikker

VRIJWILLIGE MEDEWERKERS

HF Young Circle

Sohrab Bayat, Marije Dunning, Jaring Dürst Britt, Jasmin Farag, Lizzy Kok, Martin Linssen, Jill Pisters, Mette Stam, Eerke Steller (voorzitter), Frank Verschoor, Ymke Wieringa

NEVENFUNCTIES 2016

RAAD VAN TOEZICHT

Martijn Sanders was tot 2006 directeur van het Concertgebouw Amsterdam en is sindsdien als adviseur en/of toezichthouder betrokken bij diverse bedrijven en instellingen. Op 11 maart 2009 is Martijn Sanders benoemd tot voorzitter van het bestuur, nu raad van toezicht, van Stichting Holland Festival. De voorzitter van de raad van toezicht is tevens voorzitter van de Board of Governors die op 3 juni 2010 is opgericht. Naast dit voorzitterschap bekleedt Sanders ook de volgende functies: voorzitter Stedelijk Museum Fonds, bestuurslid European Union Youth Orchestra in Londen, bestuurslid Internationale Film Festival Rotterdam, Internationaal Franz Liszt Piano Pianoconcours, voorzitter Intermusica, lid bestuur Gergiev Festival Rotterdam en member of the Artistic Committee of the Borletti-Buitoni Trust Foundation. Sinds medio 2014 is hij tevens als senior consultant verbonden aan het bureau Wonderbird.

Ben Noteboom is op 11 januari 2012 benoemd tot lid van de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Hij is tevens bestuurslid bij de Stichting VUmc CCA, lid van de Raad van Commissarissen van Ahold Delhaize, Wolters Kluwer en Aegon, lid van de raad van advies NCOI, lid van de Raad van Commissarissen van Koninklijke Vopak en van de raad van advies van Right to Play. Daarnaast is hij voorzitter van Stichting Prioriteit Ordina.

Gert-Jan van den Bergh is oprichter van Bergh Stoop & Sanders Advocaten te Amsterdam en voorzitter van het Bestuur van de Stichting Jan Pietersz. Huis. Op 4 januari 2016 is Gert-Jan van den Bergh benoemd tot lid van de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Voorheen was hij werkzaam bij Olwine Connelly Chase O'Donnell Weyher in New York en bij Stibbe in de praktijkgroep Intellectuele Eigendom. Daarnaast was hij raadsheer plaatsvervanger Hof Amsterdam, voorzitter bestuur Prins Bernhard Cultuurfonds afdeling Amsterdam, lid bestuur van de Stichting Het Rembrandthuis Amsterdam, lid bestuur Amsterdam Sinfonietta, lid bestuur Vrienden van het Nexus Instituut en van The International Gustav Mahler Foundation.

Mavis Carrilho is zelfstandig adviseur en executive coach. Zij heeft ruim twintig jaar ervaring als organisatieadviseur en interim-manager in de profit- en non-profitsector. Op 10 september 2010 is Mavis Carrilho toegetreden tot de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Daarnaast maakt zij deel uit van de raad van toezicht van het Fonds Podiumkunsten, is commissaris bij woningcorporatie Ymere en a.i. voorzitter van de Chocolonely Foundation.

Jet de Ranitz is voorzitter College van Bestuur van Hogeschool Inholland. Op 21 september 2016 is Jet de Ranitz benoemd tot lid van de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Voorheen bekleedde zij onder andere de volgende functies: voorzitter College van Bestuur van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, Zakelijk directeur van Nederlands Dans Theater te Den Haag en directeur van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen van de Tilburg University. Nevenfuncties: voorzitter Jury Excellente Scholen, Inspectie van het Onderwijs, vice-voorzitter Vereniging Hogescholen, vice-voorzitter Erasmusprijs, vice-voorzitter raad van toezicht NTR, voorzitter jury Young Talent Award.

Tom de Swaan is Chairman of the Board of Directors van Zurich Insurance Group. Op 8 juli 2016 is hij benoemd tot lid van de raad

van toezicht van Stichting Holland Festival. Hij is vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen van Koninklijke DSM N.V., voorzitter raad van toezicht van het Antoni van Leeuwenhoek - Nederlands Kanker Instituut, Chairman van de Board of Trustees van het Van Leer Jerusalem Institute. Hij is bovendien lid van het bestuur c.q. raad van toezicht van het Liszt Concours en de Erasmus Prijs. In het verleden was hij naast zijn professionele werkzaamheden actief bestuurlijk betrokken bij vele theater-, muziek- en culturele organisaties zoals onder andere het Joods Historisch Museum, De Nationale Opera, Het Concertgebouworkest, het Muziektheater en de Vereniging Hendrick de Keyser.

DIRECTIE / STAF

Ruth Mackenzie is sinds 2014 artistiek directeur van het Holland Festival. Daarnaast was zij tot mei 2015 interim CEO en Creative Director van The Space in London. Adviseur voor I4-I8 Now, Hamburg City Council Culture Department, Irish Arts Council, Irish Ministry of Culture en Freelands Foundation. In Groot-Brittannië bekleedt zij de volgende nevenfuncties: voorzitter Improbable Board, bestuurslid Cass Foundation en National Campaign for the Arts en lid van de Tate Modern Advisory Council.

Annet Lekkerkerker is sinds 1 oktober 2009 zakelijk directeur van Stichting Holland Festival. Zij is lid van de raad van toezicht van de Stichting Muziek- en Danscentrum Den Haag, bestuurslid van de Sikkens Foundation, de Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam en Stichting Toneelschuur/Toneelschuurproducties. Zij heeft zitting in de NTR Adviesraad en de commissie van Advies van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Zij is voorzitter van het ACI (Amsterdams overleg Culturele Instellingen).

Enkele vaste medewerkers van het Holland Festival zetten naast hun werkzaamheden voor het festival, hun expertise in bij andere instellingen, organisaties of evenementen.

Annemieke Keurentjes voorzitter Stichting IM, secretaris Stichting Tilt, bestuurslid Stichting Brokken, adviseur Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur, commissie podia, theater en dans

Jochem Valkenburg jurylid Componist des Vaderlands, lid Beoordelingscommissie Kunstinstellingen van de Vlaamse overheid voor de Filharmonie en Brussels Philharmonic/Vlaams Radio Koor, lid programmacommissie van Podium Amsterdam Noord in de Buiksloterkerk te Amsterdam

Norbert Bode voorzitter Overvoorde – Gordon Stichting (Pauw- hof Fonds), adviseur Fonds Podiumkunsten (commissie festivals), voorzitter Stichting Bambi, lid programmaraad Buma Classical Convention

Leonie Kruijenga secretaris Stichting Open Mind

Sigi Giesler gastdocent en coach (incidenteel) eindejaarsstudenten Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (Opleiding Productie Podiumkunsten), voorzitter Stichting Nieuw Nederlands Opera Front, penningmeester Stichting De Gemeenschap en Stichting De Nachtdieren

HOLLAND FESTIVAL IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR

BOARD OF GOVERNORS

G.J. van den Bergh en C. van den Bergh-Raat, Bernard en Ineke Dijkhuizen, Angela en Leendert van Driel, Jeroen Fleming, P. Gerla, H.J. ten Have en G.C. de Rooij, J. Kat en B. Johnson, Ton en Maya Meijer-Bergmans, Françoise van Rappard-Wanninkhof, M. Sanders, A.N. Stoop en S. Hazelhoff, Tom de Swaan, Elise Wessels-van Houdt, H. Wolfert en M. Brinkman
Governors die anoniem wensen te blijven.

VRIENDEN VAN HET HOLLAND FESTIVAL

Hartsvrienden

R.F. van den Bergh, Kommer en Josien Damen, Sabine van Delft-Vroom, Huub A. Doek, J. Fleury, Tex Gunning, V. Halberstadt, Wendy van Ierschot, Isaïc en Francien Kalisvaart, Giovanna Kampouri Monnas, Luuk H. Karsten, Frans en Willeke Koffrie, Kristine Kohlstrand, Joost en Marcelle Kuiper, Monique Laenen en Titus Darley, Cees Lafeber, Sijbolt Noorda en Mieke van der Weij, Ben Noteboom, Robert Jan en Mélanie van Ogtrop-Quintes, Marsha Plotnitsky, Pim en Antoinette Polak, Anthony en Melanie Ruys, Patty Voorsmit

Beschermers

Lodewijk Baljon en Ineke Hellingman, Irma Boom en Julius Vermeulen, S. Brada, Frans en Dorry Cladder-van Haersolte, J. Docter en E. van Luijk, L. Dommering-van Rongen, E. Granpré Molière, M. Grotenhuis, E. Horlings, J. Houwert, R. Katwijk, R. Kupers en H. van Eeghen, J. Lauret, A. van der Linden-Taverne, F. Mulder, Adriaan en Glenda Nühn-Morris, G. van Oenen, H. Pinkster, H. Sauerwein, R. van Schaik en W. Rutten, C.W.M. Schunck, K. Tschenett, Wolbert en Barbara Vroom, P. Wakkie, A. van Wassenaer, O.L.O. en Tineke de Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven

Begunstigers

A. van de Beek en S. van Basten Batenburg, E. Blankenburg, Co Bleeker*, A. Boelee, Wim Boerman, K. de Bok, Jan Bouws, E. Bracht, W.L.J. Bröcker, G. Bromberger, Rachel van der Brug, D. de Bruijn, M. Daamen, J. Dekker, M.H. Dijkgraaf, M. Doorman, Chr. van Eeghen*, J. van der Ende, Ch. Engeler*, E. Eshuis*, E. de Graaff Van Meeteren, F. Grimmelikhuisen, D. Grobbe, Annelies Heidstra en Renze Hasper, J. Hennephof, G. van Heteren, L. van Heteren, B. van Heugten, S. Hodes, Herma Hofmeijer, J. Hopman*, E. Hummelen, Yolanda Jansen, P. Jochems, Jan de Kater, J. Keukens, P. Krom, A. Ladan*, M. Le Poole, M. Leenaers, K. Leering, T. Liefwaard, A. Ligeon, Hanna van der Linden, T. Lodder, Ken Mackenzie, A. Man, D. van der Meer, E. van der Meer-Blok, A. de Meijere, E. Merckx, Jaap Mulders*, H. Nagtegaal, La Nube, Kay Bing Oen*, P.M. Op de Coul, E. Overkamp en A. Verhoog, P. Price, F. Racké, H. Ramaker, S. van de Ree, Wessel Reinink, L. Remarque-van Toorn, Thecla Renders, M. Roozen, G. Scheepvaart, A. Schneider, H. Schnitzler, G. Scholten, E. Schreve-Brinkman, Steven Schuit, P. Smit, G. Smits, I. Snelleman, A. Sonnen, K. Spanjer, W. Sorgdrager en J.F.F. Lekkerkerker, C. Teulings, H. Tjeenk Willink, A. Tjoa, Y. Tomberg, H. van der Veen, M.T.F. Vencken, R. Verhoeff, R. Vogelenzang, F. Vollemans, M.M. de Vos van Steenwijk, A. Vreugdenhil, A. Wertheim,

M. Willekens*, M. van Wulfften Palthe, M. Yazdanbakhsh, P. van der Zant, Marian van Zijll Langhout, M.J. Zomer, P. van Zwieten en N. Aarnink

* extra bijdrage

Jonge Begunstigers

Kai Ament, Helene Bakker, Aram Balian, Ilonka van den Bercken, Maarten Biermans, Jasper Bode, Quirijn Bongaerts, Maarten van Boven*, Rolf Coppens, Tessa Cramer, Matthijs Geneste, Susan Gloudemans, Jolanda de Groot, Marte Guldemond, Pieter Guldemond, Nynke de Haan, Hagar Heijmans, Hannah Huber, Jort van Jaarsveld, Daan de Jong, Judith Lekkerkerker, Pieter van der Meché, Frans Muller, Boris van Overbeeke, Menzo Reinders, Gijs Schunselaar, Farid Tabarki, David van Traa, Frank Uffen, Helena Verhagen, Merijn van der Vlies, Danny de Vries

* extra bijdrage

Anonieme schenkers

Ook dankt het Holland Festival anonieme schenkers.

Liefhebbers

Het Holland Festival dankt 689 Liefhebbers voor hun steun en bijdrage.

HOLLAND FESTIVAL IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR

HOOFDBEGUNSTIGER

FONDS 21

SUBSIDIENTEN

FONDSEN, SPONSORS EN INSTELLINGEN

MEDIAPARTNERS

HF BUSINESS

PARTNERS

Centrum Subversies
020- 624 24 10

IF UA

JUNI 2016
internationaal
podiumkunsten
amsterdam

ZEMLIJA
Filmklassieker met
betoverende muzikale
ethno-chaos

kijk vooruit en bestel kaarten
hollandfestival.nl

**HOLLAND
FESTIVAL**

FORUM

Jaarverantwoording 2016

Holland Festival 2016 4 – 26 juni Amsterdam

Stichting Holland Festival

Piet Heinkade 5, 1019 BR Amsterdam
t +31 (0)20 – 788 21 00
info@hollandfestival.nl